ISSN 1648-4355

Leidžia Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
ir Tautinių bendrijų namai

TAUTINIŲ BENDRIJŲ INFORMACINIS BIULETENIS

2002 m. Nr.3 (8)

Tautinių mažumų įtaka valstybės gyvenimo demokratėjimui

Lietuva, kurios tūkstantmečio jubiliejų minėsime 2009 m., nuo pat pradžios formavosi kaip daugiatautė valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė buvo gražaus įvairių tautų, kultūrų ir religijų tarpusavio sugyvenimo pavyzdys. Šios tradicijos tęsiamos ir puoselėjamos 20 amžiuje. 1918 metais atkurta nepriklausomos Lietuvos valstybė buvo žingsnis į visų tautinių bendrijų darnaus sambūvio Lietuvoje atkūrimą. **Tai rodo 1922 m. gegužės 12 d. pasirašyta Deklaracija dėl mažumų apsaugos Lietuvoje**. Taip pat Lietuvos Respublikos 1922 m. Konstitucijos 73 paragrafas, kuriame "Tautinės piliečių mažumos, kurios sudaro žymią piliečių dalį, turi teises įstatymų ribose autonomingai tvarkyti savo tautinės kultūros reikalus – liaudies švietimą, labdarystę, savitarpio pagalbą". Tautinių mažumų teisės buvo patvirtintos ir valstybės įsipareigojimais, duotais Tautų Sąjungai.

Valstybės požiūris į tautines mažumas yra išsakytas Prezidento Antano Smetonos kalboje, pasakytoje tautininkų suvažiavime 1935 m. sausio 5 d. „Ir Lietuva turi tautinių mažumų: žydų, lenkų, vokiečių, rusų ir latvių. Jų procentas, tiesa, yra mažas, palyginus su lietuvių tauta, bet, norėdami tęsėti savo pasižadėjimą, duotą Tautų Sąjungai, mes aukštai vertiname tą sandoros nuostatą. Antra vertus, jei ir nebūtų jos, tai vis tiek jo dėsniais vaduotumės. Kai buvome savo didžiųjų kaimynų valdžioje ar bent įtakoje, tai patyrėme kaip maža tauta daug visokių neteisybių. Jie norėjo mus asimiliuoti, padaryti tokius, kaip jie patys yra, atėmę mums gimtąją kalbą. Dėl to priešinga yra lietuvio būdui kitos tautos žmonių sielą žaloti. Atgavę savo valstybę, mes norime ir turime teisingai tvarkyti savo santykius su savo mažumomis. Kokie jie turėtų būti? Teisingumu pagrįsti...."//Lietuvos aidas, 1935-01-06 Nr.5.

Ir sovietiniu laikotarpiu Lietuvoje gyveno skirtingų kalbų ir kultūrų žmonių grupės, tačiau to laikotarpio sistema niveliavo etninės savimonės ypatumus, deformavo natūralius įvairių tautybių žmonių santykius. Tik atgimimo laikotarpis, prasidėjęs 1988 metais, sudarė sąlygas kiekvienai tautinei mažumai burtis į organizacijas, puoselėti savo kalbą, kultūrą ir religiją. 1989 m. lapkričio 23 d. Lietuvoje buvo priimtas Tautinių mažumų įstatymas, o prie Vyriausybės įkurta speciali institucija Tautybių departamentas. Tai buvo pirmieji ir vieninteliai tokio pobūdžio dokumentai ir įstaigos Vidurio ir Rytų Europoje. Jau tuomet buvo siekiama sudaryti bent minimalias sąlygas Lietuvos tautinių grupių identiteto puoselėjimui, nors tai buvo ganėtinai sunku – juk reikėjo sutvarkyti daugybę įstatymų ir modifikuoti visą teisinę sistemą. Kita vertus, ano meto Lietuvos padėtis buvo gerokai komplikuota – dar tebeegzistavo Sovietų Sąjunga, dar buvo gyvas Vyresniojo bei Jaunesniojo brolio sindromas. Visa tai negalėjo nedaryti įtakos sprendžiant klausimus, susijusius su tautinėmis mažumomis bei jų teisėmis. Tačiau jau tuo laiku Lietuvoje buvo klojami šiuolaikinės, išties europietiškos tautinių mažumų politikos pamatai – kai lietuvių tauta aiškiai ir nedviprasmiškai pademonstravo savo tvirtą pasiryžimą atkurti laisvą, nepriklausomą valstybę, kai įvairių Lietuvos tautinių ir religinių bendrijų atstovai taip pat aiškiai, viešai parodė, jog Lietuvą laiko savo Tėvyne ir su Lietuvos valstybingumu sieja savo dabartį ir ateitį.

(nukelta į 2 psl.)

(atkelta iš 1 psl.)

Atkūrus Lietuvos valstybingumą, Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba – Atkuriamasis Seimas jau 1990 m. kovo 12 dieną Kreipimesi į Lietuvos tautines bendrijas pakvietė "visas Respublikos tautines bendrijas broliškam darbui, kurio tikslas – sugrąžinti Lietuvą į laisvų, demokratinių Europos valstybių šeimą, užtikrinti visų Lietuvos piliečių, visų tautinių bendrijų teises puoselėti savo kalbą, kultūrą bei papročius". Lietuvos Atkuriamasis Seimas taip pat įsipareigojo "visus Lietuvos valstybės politinius ir ekonominius sprendimus daryti atsižvelgiant į visų Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų interesus nepažeidžiant nacionalinio orumo ir teisių."

Jau iš esmės nuo tada valstybinę tautinių mažumų politiką buvo pradėta vykdyti keliomis pagrindinėmis kryptimis: Lietuvos tautinių grupių identiteto, daugiakultūrinio savitumo išsaugojimo bei tautinių bendrijų integravimo į mūsų valstybės visuomeninį (politinį, ekonominį, kultūrinį) gyvenimą linkme. Praėjęs dešimtmetis iliustruoja, koks reikšmingas jis buvo Lietuvos tautinėms bendrijoms: 1) suformuota teisinė bazė garantuojanti žmogaus ir tautinių mažumų teisių apsaugą; 2) sudarytos palankios sąlygos puoselėti savo kultūrą, tradicijas, papročius, išpažinti religiją, mokytis gimtosios kalbos. Tautinių mažumų mokykloms leidžiami vadovėliai, rengiami mokytojai; yra susikūrę tautiniai folkloro ansambliai, leidžiami laikraščiai ir žurnalai, transliuojamos radijo ir televizijos laidos tautinių mažumų kalbomis. Tautinės mažumos sėkmingai integruojasi į visuomeninį, politinį ir kultūrinį valstybės gyvenimą; jų atstovai aktyviai dalyvauja įstatymų leidybos, vykdomosios valdžios institucijų veikloje. Absoliuti jų dauguma yra Lietuvos Respublikos piliečiai.

Šalyje priskaičiuojama daugiau kaip 100 skirtingų tautybių gyventojų. Jų skaičius yra labai nevienodas, svyruoja nuo kelių šimtų tūkstančių, pavyzdžiui rusų ir lenkų, iki kelių šimtų ar tik dešimčių, kaip graikų, bulgarų, vengrų ir kitų. Daugiausia nelietuvių tautybės žmonių gyvena Rytų ir Pietryčių Lietuvos rajonuose, Vilniuje, Klaipėdoje, Visagine ir kituose didžiuosiuose miestuose. Remiantis preliminariais 2001 metų gyventojų surašymo duomenimis sumažėjo visų Lietuvoje gyvenančių tautybių gyventojų skaičius. Daugiausia sumažėjo rusų: nuo 9,4 iki 6,3 procento. Lenkai, sudarantys 6,7 procento (buvo 7) tapo didžiausia Lietuvos tautine mažuma. Atitinkamai sumažėjo ir kitų tautybių gyventojų. Iš visų Baltijos valstybių Lietuva yra labiausiai homogeniška šalis, nes Latvijoje gyvena 57,7 proc. latvių, Estijoje 67,9 proc. estų, o Lietuvoje 83,5 proc. lietuvių. Pažymėtina, kad 2001 m. gyventojų surašymo metu užfiksuotas aukščiausias lietuvių lyginamasis svoris dabartinėje Lietuvos valstybės teritorijoje. Lietuvos piliečiai sudaro 99 proc. gyventojų, Rusijos – 0,4 proc., kitų valstybių - 0,2 proc., neturi pilietybės - 0,3 proc., nenurodė - 0,1 proc. gyventojų.

Lietuvos tautinių mažumų teisės yra įtvirtintos LR Konstitucijoje (1992 m. II ("Žmogus ir valstybė"), III, IV, XIII skirsniai ir Preambulė), Tautinių mažumų įstatyme (1989 m., Preambulėje teigiama, kad "Lietuvos Respublika visiems savo piliečiams nepriklausomai nuo jų tautybės garantuoja lygias politines, ekonomines ir socialines teises bei laisves, pripažįsta tautinį identiškumą, kultūros tęstinumą, skatina tautinę savimonę bei jos saviraišką"), Valstybinės kalbos įstatyme (1995 m., 1 straipsnis – "Įstatymas nustato valstybinės kalbos vartojimą viešame Lietuvos gyvenime, valstybinės kalbos apsaugą, kontrolę ir atsakomybę už valstybinės kalbos įstatymo pažeidimus") ir Švietimo įstatyme (1998 m. 12 str. 2 dalis). Kiti svarbūs tautinėms mažumoms įstatymai yra Pilietybės įstatymas (1991 m.) Visuomeninių organizacijų įstatymas (1996 m.), Visuomenės informavimo įstatymas (2000 m.) ir Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas (1995 m.), Politinių partijų ir politinių organizacijų įstatymas (1990 m.).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės tautinių mažumų politika atitinka svarbiausius Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus – JT Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą (prisijungė 1991 m.) ET Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (ratifikuota 1995 m.). JT Tarptautinių socialinių, ekonominių ir kultūrinių teisių paktą (ratifikuotas 1991 m.) ir JT Tarptautinę konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo (ratifikuota 1998 m.).

Lietuva viena iš pirmųjų Europoje pasirašė ET Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją (pasirašyta 1995 m., ratifikuota 2000 m.), kuri išreiškė Europos Tarybos ir jos valstybių narių susirūpinimą dėl pavojaus tautinių mažumų egzistavimui. 2002 m. pradžioje Lietuva buvo pasirašiusi 59 Europos sutarčių sistemos dokumentus, iš kurių 53 ratifikuoti.

Lietuva, kaip ir kitos kaimyninės šalys, dabartiniu metu išgyvena labai svarbų savo raidos etapą. Vyksta intensyvios derybos dėl stojimo į Europos Sąjungą ir NATO. Tautinių mažumų padėtis, kaip ir žmogaus teisės apskritai, nėra atskiros šalies vidaus reikalas. Ji rūpi ir tarptautinei bendrijai, tarptautinėms organizacijoms. Europos Sąjunga, ruošdamasi priimti naujas nares, atidžiai stebi ir jų tautinių mažumų padėtį. Lietuva šioje srityje yra daug padariusi. Tą pripažino ir daug kartų čia lankęsi įvairių tarptautinių organizacijų, atstovai. Integruodamiesi į Europos ir Euroatlantines politines, ekonomines ir saugumo struktūras, Lietuva taip pat palengva sugrįžta ir į Vakarų pasaulio įvairiakalbę, daugiakultūrinę erdvę. Labai svarbu Lietuvai, siekiančiai visiškai įsijungti į Vakarų politines, ekonomines ir saugumo struktūras, išlaikyti savo kultūrinį tapatumą ir kartu ugdyti pagarbą bei toleranciją kitų valstybių piliečiams, kitoms kultūrinėms tradicijoms.

Šalies vidaus gyvenime tautinės bendrijos nėra pasyvios stebėtojos, o pačios per savo visuomenines organizacijas, kitas organizacines struktūras aktyviai dalyvauja politiniame gyvenime, įstatymų leidyboje ir tuo pačiu prisideda prie pilietinės visuomenės kūrimo, demokratijos įtvirtinimo.

Nuo 1995 m. prie Tautinių mažumų ir išeivijos departamento veikia Tautinių bendrijų taryba, kuri teikia rekomendacijas ir pasiūlymus dėl tautinių santykių tobulinimo ir tautinių mažumų klausimų. Tai patariamoji institucija prie departamento, į kurią įeina 21 tautinės bendrijos atstovai. Taryba 2002 m. svarstė, dalyvavo įvai-

riose diskusijose dėl naujo Tautinių mažumų įstatymo projekto, jos nariai dalyvavo rengiant Tautinių mažumų švietimo nuostatų projektą, pasiūlė parengti Lietuvos Respublikos etninės politikos koncepciją, kurioje turėtų atsispindėti valstybės tikslai ir uždaviniai, pagrindiniai principai tautiniais klausimais. Prie Tautinių mažumų ir išeivijos departamento įsteigti Tautinių bendrijų namai, skirti tautinių bendrijų kultūrinei ir švietėjiškai veiklai. Vilniuje 2000 metais atidaryti Lenkų namai, kuriuose įsikūrė Lietuvos lenkų visuomeninės organizacijos bei saviveiklos kolektyvai. Juose vyksta lenkų bendruomenės kultūriniai renginiai ir įvairūs visuomeniniai susirinkimai. Panašūs Lietuvos lenkų kultūros centrai veikia Eišiškėse ir Druskininkuose. Unikalus Tautinių kultūrų centras yra įsteigtas Visagine, kuriame kultūrinę ir švietėjišką veiklą plėtoja ukrainiečiai, baltarusiai, lenkai, totoriai, armėnai, vokiečiai bei kitos tautinės bendrijos. Tautinių mažumų kultūros centras veikia Alytuje, tautinių mažumų klubas „Mozaika" – Marijampolėje. Rusų kultūros centrai veikia Vilniuje ir Šiauliuose.

Tautinių mažumų gyvenimas, jų teisių apsauga yra taip pat nuolatinio NVO organizacijų dėmesio centre. (Žmogaus teisių centras, Politinių iniciatyvų centras, Švietimo kaitos fondas, Atviros Lietuvos fondas, kitos organizacijos). Lietuvoje yra įsteigta viena tarptautinė organizacija, sietina su žmogaus teisių apsauga. Tai Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. rugsėjo 7 d. dekretu įkurta Tarptautinė Komisija - *Nacių ir sovietinių okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti.* Jos veiklos pagrindinis tikslas – gerbti žmogaus teises ir stiprinti pilietinę visuomenę Lietuvoje. Tautinių bendrijų kultūros paveldu ir istorija domisi bei ją tyrinėja visuomeninės ir mokslo institucijos, pavyzdžiui, Europos išskaidytų etninių mažumų institutas ir Tolerancijos centras. Vilniaus universitete įsteigti Judaistikos institutas ir Kultūrinių bendrijų centras, kurie rengia studijas apie Europos ir Lietuvos tautinių mažumų istorinę ir kultūrinę raidą bei rūpinasi litvakų palikimu, sentikiais, karaimais, romais (čigonais).

Susipažinti su tautinių mažumų kultūriniu ir istoriniu paveldu galima Vilniuje: literatūriniame A.Puškino muziejuje, A.Mickevičiaus memorialiniame muziejuje, Žydų muziejuje, V.Sirokomlės muziejuje-bibliotekoje; Kėdainiuose: Č.Milošo kultūros centre; Klaipėdoje: S.Dacho namuose; Nidoje: T.Mano kultūros centre; Šilutėje: H.Zudermano memorialiniame muziejuje; Trakuose nuolat veikia Karaimų etnografinė paroda.

Tautinės bendrijos steigia įvairias visuomenines ir kultūrines organizacijas, savo kultūrinių bei švietimo poreikių tenkinimui. 2002 m. dvidešimt vienos tautybės asmenys buvo įsteigę 266 nevyriausybines organizacijas. Jų spektras labai platus: tai įvairių tipų nevyriausybinės ir visuomeninės organizacijos, asociacijos, labdaros ir paramos fondai, draugijos, religinės organizacijos, įvairios viešosios įstaigos. Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas vykdo Tautinių mažumų bendruomenių kultūrinės veiklos rėmimo programą. Įgyvendinant šią programą, tautinių mažumų visuomeninių organizacijų kultūrinei ir visuomeninei veiklai skiriamos lėšos iš valstybės biudžeto. Svarbiausias lėšų skyrimo kriterijus – veiklos aktualumas.

Nevyriausybinių organizacijų skaičius pagal tautybes

Tautybė	Organizacijų skaičius
Armėnai	2
Azerbaidžaniečiai	1
Baltarusiai	20
Bulgarai	1
Estai	1
Graikai	9
Gruzinai	1
Karaimai	1
Korėjiečiai	1
Latviai	5
Lenkai	53
Prancūzai	1
Romai /čigonai	14
Rumunai	1
Rusai	63
Ukrainiečiai	15
Uzbekai	2
Totoriai	13
Vengrai	1
Vokiečiai	32
Žydai	29

Tautinėms mažumoms šalyje yra sudarytos palankios sąlygos tenkinti švietimo gimtąja kalba poreikius. Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis, iš viso 2001-2002 m. Lietuvoje veikė 1953 bendrojo lavinimo mokyklos lietuvių mokomąja kalba. Tais pačiais metais respublikos aštuoniuose miestuose bei šešiolikoje rajonų veikia 206 bendrojo lavinimo tautinių mažumų mokyklų. Negausioms ir nekompaktiškai gyvenančioms tautinėms grupėms gimtajai kalbai išmokti ir tobulinti veikia 40 sekmadieninių mokyklų. Šalyje yra įsikūrusios ir nevalstybinės ugdymo įstaigos: vidurinė mokykla rusų dėstomąja kalba Vilniuje, 1996 m. atidaryta žydų religinė mokykla Vilniuje.

Viena svarbiausių tautinių mažumų informavimo priemonių yra radijas ir televizija. Lietuvos nacionalinio radijo I ir II programos transliuoja įvairios trukmės informacines laidas rusų kalba, tautinėms mažumoms (ukrainiečiams, totoriams, žydams, baltarusiams, latviams, estams, karaimams ir kt.) skirtą programą bendru pavadinimu "Vaivorykštė". Veikia nevalstybinė lenkų radijo stotis *Znad Wilii* ir *Baltijos bangų radijas,* daug laidų transliuojanti baltarusių kalba.

Nevalstybinė *Vilniaus TV* kompanija 2000 m. parengė projektą tautinių mažumų lietuvių kalbos žinių tobulinimui - *Mokomės kalbėti lietuviškai,* informacijos programų ciklus rusų kalba *Nedelia* ir lenkų kalba *Radio cafe.*

Lietuvoje tautinių mažumų bendruomenėms sudarytos sąlygos naudotis žiniasklaidos priemonėmis savo gimtąja kalba. Dabartiniu metu leidžiami 37 periodiniai leidiniai (28 laikraščiai ir 8 žurnalai) baltarusių, rusų, lenkų, vokiečių bei jidiš kalbomis. Lietuvos totoriai ir graikai savo laikraščius leidžia lietuvių arba rusų kalba su gimtosios kalbos intarpais. Klaipėdoje leidžiamas lietuvių ir vokiečių kalbomis laikraštis *Vokiečių žinios Lietuvoje.* Kaune leidžiamas totorių laikraštis lietuvių kalba *Lietuvos totoriai.* Vilniuje leidžiami ir du mėnraščiai *Runj* baltarusių kalba ir *Lietuvos Jeruzalė* lietuvių, jidiš, rusų ir anglų kalbomis. Apie savo veiklą tautinės bendrijos skelbia ir *Tautinių bendrijų informaciniame biuletenyje,* kurį leidžia Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas ir Tautinių bendrijų namai.

Tautinės bendruomenės dalyvauja šalies politiniame gyvenime. 2000 m. rinkimuose į Lietuvos Respublikos Seimą išrinkta daugiausia tautinių mažumų atstovų, lyginant su kitais Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio rinkimais. Šiuo metu turime 4 partijas, įsteigtas tautiniu pagrindu – Lietuvos lenkų rinkimų akcija (1994), Lietuvos rusų sąjunga (1995), Lietuvos piliečių aljansas (1996) ir Lietuvos lenkų liaudies partija (2002).

Iš esmės, ir Lietuvos valstybės politika ir tautinių mažumų dalyvavimas politiniame ir kultūriniame šalies gyvenime iliustruoja valstybės politinį stabilumą, demokratinę visuomenės raidą, ir kultūrinę įvairovę. Be abejonės, sprendžiant įvairius su tautinėmis mažumomis susijusius klausimus, susiduriame su tam tikromis problemomis, ne visada viskas klostosi taip, kaip norėtųsi. Tačiau juk nuo mūsų priklauso, ar sugebėsime ir ateityje išsaugoti tarpusavio pakantumo, tolerancijos dvasią, išlaikyti ir perduoti ateities kartoms daugiakultūrinį, įvairiatautį Lietuvos savitumą.

Danguolė GRIGOLOVIČIENĖ
Tautinių mažumų ir išeivijos departamento
Tautinių mažumų skyriaus vedėja

Tautinių bendrijų taryboje

Rugsėjo 25 d. įvyko Tautinių bendrijų tarybos posėdis, kuriame buvo aptartas naujasis LR Pilietybės įstatymas.

Šiuo klausimu Tautinių bendrijų taryba priėmė pareiškimą, konstatuojantį, kad naujasis įstatymas prieštarauja Lietuvos Respublikos konstitucijos 29 str., teigiančiam, jog "žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu".

Tautinių bendrijų taryba kreipėsi į Jo Ekselenciją Prezidentą Valdą Adamkų, prašydama jį vetuoti naują Pilietybės įstatymą.

Etninių grupių tyrimas

Atviros Lietuvos fonde buvo pristatyta Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Sociopolitinės analizės centro dėstytojų docentės Natalijos Kasatkinos ir Tado Leončiko mokslinis darbas "Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga".

"Valstybės etninė politika turi atsižvelgti į etninėse grupėse vykstančius socialinius procesus, įvertinti mažumų nariams kylančius sunkumus ir remti priemones, užkertančias kelią nelygybei ir socialinei atskirčiai. Tam reikalingas aiškus požiūris į etninių grupių socialines sėkmes ir nesėkmes", - aiškino tyrimo autoriai.

Pristatomo darbo tikslas - pateikti sąvokas adaptacijos procesams, kuriuos išgyvena etninių grupių nariai, įvardyti ir įvertinti adaptacijos skirtumus skirtingose etninėse grupėse. Dėstyme remiamasi apklausa, į kurią buvo įtrauktos trys didžiausios dabartinės Lietuvos etninės grupės - lietuviai, rusai ir lenkai - bei dvi Lietuvos istorinės diasporos - totoriai ir žydai.

Darbo pristatyme dalyvavęs Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann išdėstė naujausias etninių grupių raidos tendencijas: nuo politinio stabilumo pereita prie socialinio komforto aspekto. Šioje srityje mažiausiai apsaugoti atrodė romai, tad jiems buvo skirtas atitinkamas dėmesys. Departamentas sekė atskirus darbo parengimo etapus, anksčiau etninių grupių socialiniams tyrimams skyrė aštuonis tūkstančius litų.

Spausdiname darbo santrauką:

Politikos komentaras: adaptacija ir tautinių mažumų politikos prielaidos

Politinė integracijos samprata. Paskutiniuoju dešimtmečiu nelietuvių tautinių grupių integracija buvo suvokiama visų pirma politiškai. Praėjusio dešimtmečio pradžios diskursas, kai buvo akcentuojamas pilietinio lojalumo ugdymas, faktiškai vyrauja iki šiol. Tai nulėmė nepriklausomybės atkūrimo laikotarpio situacija, kuomet susiformavo požiūris į mažumas kaip į potencialų neteisėtų politinių pretenzijų šaltinį. Integruoti mažumas reiškė užbėgti šioms pretenzijoms už akių, kad jos nepasireikštų.

Siekiant užtikrinti saugumą ir stabilumą valstybėje, mėginta veikti dviem oficialios politikos kryptimis: skatinant ekonominę Rytų Lietuvos plėtrą ir vykdant "kultūrinę integraciją". Pastarąją iki šiol vykdo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas, išplėtojęs įvairias bendravimo ir bendradarbiavimo su tautinių grupių organizacijomis formas. Ilgainiui iškilus romų padėties klausimui, Departamento veikloje atsirado ir terminas "socialinė integracija". Tai viena iš prielaidų integracijos koncepcijai Lietuvoje keistis. Laikantis politinės integracijos sampratos, viena išvadų yra ta, kad tautinių mažumų integracijos problema Lietuvoje sėkmingai išspręsta ir šios problemos svarstymas tėra potencialių nesutarimų eskalavimas. Tokiai sampratai artimas ir siauras teisinis požiūris į problemą, kuomet priimta teisės aktų visuma laikoma pakankama integracijos politikos išraiška (ir pabaiga).

Teisinis sureguliavimas ir socialinė raida. Būtent politinis požiūris į mažumų situaciją (t.y. siekis depolitizuoti etniškumą) atitraukė dėmesį nuo socialinės raidos. Tokio politinio požiūrio vyravimas lemia, jog manoma, kad svarbiausi (ir pakankami) yra sprendimai apie institucinės organizacijos principus ir kad tautinių mažumų klausimas Lietuvoje pavyzdingai išspręstas. Tačiau juridinės bazės sutvarkymas visiškai nereiškia socialinių procesų savaiminės harmonijos.

Socialinė atskirtis, nepakantumas, prisitaikymo problemos išlieka (daugelio jų mechanizmų ir neįmanoma formalizuoti). Remiantis tik teisine informacija, neįmanoma adekvačiai spręsti apie etninius procesus.

Argumentai už didesnį dėmesį socialinei etninių grupių adaptacijai. Nepaisant valstybės sudarytų vienodų sąlygų visų tautybių piliečiams, etninių grupių socialiniai skirtumai egzistuoja. Dėmesys adaptacijai padėtų geriau suprasti, kaip klostosi etninių, grupių narių visuomeninis gyvenimas ir asmeni-

nė raiška. Su etninių grupių tarpusavio prisitaikymu, su daugumos ir mažumų santykiu susiję dauguma dalykų, lemiančių etninės problematikos aktualumą nūdienos Lietuvoje:

Adaptacijos samprata ir tyrimo prielaidos

Socialinė adaptacija - individo siekių, lūkesčių derinimas su jo galimybėmis ir su visuomenės lūkesčiais ir reikalavimais. Socialinės adaptacijos sėkmę parodo tai, kokie žmonių lūkesčiai, siekiai (kuo jie skiriasi nuo kitų socialinių grupių), ir tai, ar žmogus randa galimybę juos realizuoti savo visuomenėje. Adaptacijos sunkumai ne visada yra tik individo problema, todėl apie adaptaciją turi būti sprendžiama ne tik pagal individų nuostatas, bet ir pagal socialinį kontekstą.

Kalbant apie skirtingų etninių grupių adaptaciją reikia atsižvelgti į tai, kad mažumos socialinių pokyčių laikotarpiu gali susidurti su papildomais sunkumais, kurių nepatiria dauguma. Kinta ne tik jų socialinės sąlygos siaurąja prasme, bet kyla nauji tapatumo, lojalumo ir kultūrinės kompetencijos išbandymai. Pagal etninio tapatumo ir socialinės aplinkos santykį galima skirti keturias adaptacijos strategijas.

Integracija pasireiškia tuomet, kai individas išlaiko savo etninį tapatumą ir tuo pačiu metu turi pakankamų įgūdžių dalyvavimui daugumos kultūroje ir visuomenėje. Savo ruožtu visuomenė, jeigu jai rūpi integracijos skatinimas, turi išlaikyti sąlygas struktūrinei asimiliacijai - t.y. lygiateisiam dalyvavimui viešajame gyvenime. Šiuo atveju reikia įvertinti ne tik formalias mažumoms priklausančių asmenų teises, bet ir naudojimąsi jomis.

Asimiliacija suprantama kaip mažumos etninės grupės narių supanašėjimas su daugumos etnine grupe (kultūrinių ir socialinių skirtumų nebuvimas). Atskirai minėtina struktūrinė asimiliacija (skirčių nebuvimas viešajame gyvenime), kuri iš esmės reiškia lygias galimybes ir kuri yra pageidautina. Skirtingų grupių tarpusavio nuostatos dėl asimiliacijos arba aiškių etninių ribų išlaikymo gali skirtis, kas gali sukelti etnines įtampas.

Marginalizacija. Marginalumas tampa būdingas tiems individams, kurie atsisako arba praranda savo pradinį etninį tapatumą, jų etninė grupė nedaro jiems poveikio, tačiau jie neįgyja pakankamų įgūdžių ir/arba visaverčio pripažinimo kitoje -paprastai daugumos - grupėje (kultūrinis marginalumas). Užsitęsęs marginalumas veda į socialinę atskirtį ir tampa ne individų, o grupės bruožu.

Separatizmas. Tokį santykio su supančia visuomene kelią renkasi tie individai, kurie išlaiko tvirtą savo etninį tapatumą, tačiau nepalaiko visapusiškų santykių su likusia visuomene ir remiasi ryšiais savo etninės grupės viduje.

Mūsų požiūriu, labiau prisitaikiusios, labiau integruotos mažumos yra panašios į daugumą savo socialine situacija ir bendrą gyvenimą liečiančiomis nuostatomis. Kitaip tariant, kuo etninė grupė labiau integruota į bendrą valstybės ir visuomenės kontekstą, tuo jos nuostatos ir vertinimai artimesni analogiškos socialinės padėties daugumos narių nuostatoms. Todėl apklausai siekta atrinkti vienodoms socialinėms kategorijoms priklausančius žmones.

Buvo apklaustos panašaus dydžio (apie 100) lietuvių, lenkų, rusų, totorių ir žydų grupės. Apklausa vyko Vilniuje, Kaune, Visagine bei Šalčininkuose (dalis lenkų), Alytuje (dalis totorių) ir Klaipėdoje (dalis žydų). Visose etninėse grupėse parinkti vienodoms statuso grupėms priklausantys žmonės, neatsižvelgiant į socialinių-demografinių bruožų pasiskirstymą atitinkamos tautybės gyventojų grupėje. Todėl ši atranka nėra reprezentatyvi. Tačiau ji leidžia palyginti etnines grupes nesuvedant jų skirtumų į demografinius populiacijos bruožus. Kitaip tariant, išryškėję skirtumai - tai skirtumai tarp kitais požiūriais vienodų etninių grupių (imčių).

Pagrindinės apklausos temos - tai tapatybės klausimai, socialinių ryšių ratas ir savo padėties vertinimas. Vertinant adaptaciją buvo lyginami skirtingų etninių imčių atsakymai į šias klausimų grupes; taip pat buvo lyginama, ar atskirose etninėse grupėse atsakymai priklauso nuo tų pačių socialinių parametrų.

Pagrindinės sociologinio tyrimo išvados

Nepaisant lygių teisių ir vienodų sąlygų visiems Lietuvos piliečiams, socialiniai **skirtumai tarp etninių grupių egzistuoja.**

Išryškėjo tam tikrų socialinių segmentų etninė izoliacija. Nepaisant visų struktūrinės asimiliacijos prielaidų, mūsų visuomenėje egzistuoja **etniškai apribotos ar apsiribojusios grupės (darbo sferoje).** Nors tai būdingiausia smulkiam verslui, kurio veikla organizuojama artimų asmeninių ryšių pagrindu, beveik pusė apklaustų rusų ir lenkų dirba monoetninėje (kur nėra kitos tautybės žmonių) aplinkoje.

Socialinė savijauta (savo padėties pokyčio vertinimas) skirtingose etninėse grupėse nevienoda. Neigiamiausias vertinimas ir tuo pačiu didžiausias skirtumas nuo lietuvių vertinimo struktūros - totorių ir rusų grupėje.

Rusų grupėje nuomonės ypač skiriasi skirtingos visuomeninės padėties grupėse. Ypatingai dideli skirtumai nuo daugumos (lietuvių) grupės vertinimų (lyginant su kitų etninių grupių duomenimis) - žemesnio statuso ir žemesnio išsilavinimo segmentuose. Tai rodo, kad rusų integruotumas labai priklauso nuo jų socialinės padėties. Tie, kurių socialinė adaptacija klostosi nesėkmingai, yra labiau atitolę nepriklausomai nuo amžiaus, vadinasi, tai - ne tik senosios kartos problema.

Tikėtina, kad **neigiamas savo padėties pokyčio vertinimas tarp rusų - ne lokali regioninės reikšmės problema, o platesnis reiškinys.** Net jei šis reiškinys - tik šios etninės grupės virsmo iš daugumos į mažumą atspindys, neigiamas savo padėties vertinimas dabartiniu laikotarpiu rodo, kad tai - ilgalaikė socialinė pasekmė. Tačiau savo padėties prastėjimas pastebimas ne ten, kur kartais iš anksto įžvelgiama socialinė krizė. Rusų palyginimas Visagine ir kituose miestuose nerodo, kad Visagine rusai savo padėtį vertintų prasčiau, nei kitur.

Istorinių diasporų nariai santykinai aktyvesni etninio pobūdžio organizacijose, nei kiti. Tačiau šalia to nuostatos ne visada vienodos: pvz., esama skirtumų tarp Visagino ir Alytaus (iš dalies ir Vilniaus) respondentų totorių, kurie daug labiau palaiko asimiliacijos (prisitaikymo prie lietuvių) nuostatą.

Rusai išsiskiria savo pilietiniu pasyvumu: jie žymiai rečiau dalyvauja kokiuose nors visuomeniniuose įvykiuose ir sprendimuose. Nuo lietuvių vi-

brosiuros_vidus_A3 Signature 3 Fri Oct 25 2002 16:01:59 Black

suomeniniu aktyvumu beveik nesiskiria lenkai.

Daugeliu nuomonių pastarųjų nesiskiria nuo lietuvių. Tai paneigia lenkų kaip neintegruotos ar sunkiai integruojamos mažumos stereotipą. Tačiau tarp lenkų kiek daugiau nei tarp kitų manančių, kad dabar jų kaip tautinės mažumos narių teisės pažeidžiamos dažniau, nei praeityje. Lenkai išsiskiria nuomone apie geram darbui susirasti reikalingas savybes atspindėdami tradicines pažiūras, kurios, tikėtina, susiję su grupės narių riboto socialinio mobilumo patirtimi.

"Pritrauktas kadras"

Šioje dalyje aprašomos trys konkrečios su etninių mažumų adaptacija susijusios situacijos: Visagino gyventojų požiūriai, trijų didžiausių Lietuvos etninių grupių požiūris į Lietuvos narystę Europos Sąjungą ir romų skurdas. Šiais "fragmentais" siekėme ir pailiustruoti adaptacijos analizę, ir pateikti glaustas pastabas kelioms iš problemų, vis aktualesnių visuomenei ir valstybės etninei politikai.

Adaptacijos apybraiža: Visagino atvejis. Visaginas pastaruoju metu imtas laikyti potencialios socialinės krizės vieta. Tačiau ši įžvalga nėra nuosekliai argumentuota - dažnai padrikai vardijami IAE uždarymo, rusakalbių koncentracijos, bedarbystės veiksniai. Šie paaiškinimai atrodo mažai susiję su pačių Visagino gyventojų supratimu apie jų gyvenimą. Visagino situacijai aptarti buvo pasitelktos dviejų šeimų gyvenimo istorijos. Kadangi aukščiau minėtos apklausos duomenų analizė neparodė išskirtinių, ypatingų visaginiečių bruožų, konkretūs giluminiai interviu turėjo atskleisti, kaip adaptacijos būdai susiję su skirtingų individų savybėmis. Tačiau prielaida, kad adaptacijos sėkmė priklauso nuo individo (o ne nuo konteksto, t.y. regiono) lygmens veiksnių, nepasitvirtino. Pastebimas priešingas dalykas: kilę iš skirtingų vietų, šeimų, skirtingų tautybių, interviu metu atskleidę skirtingas jaunystėje turėtas vertybes, gyvenę kitokiomis aplinkybėmis (kitoks gyvenimo būdas) respondentai dabartiniu laikotarpiu tapo stebėtinai panašūs. Jie vienodai suvokia ir vertina dabartinę situaciją, jų vertybių sistemos tarpu savyje supanašėjusios. Be to, abi šeimos panašiai planuoja ir vaikų ateitį: kategoriškai atmeta galimybę sieti ją su Visaginu. Todėl veikiausiai apklaustų pašnekovų bei panašių visaginiečių ateitį nulems ne tiek individualios savybės (nuostatos, kvalifikacija ir t.t), kiek miesto likimas, kuris nūnai yra siauro politinio elito apsisprendimo objektas.

Mažumų nuostatos: parama Lietuvos narystei ES. Trijose didžiausiose etninėse grupėse laikomasi panašios nuomonės dėl Lietuvos ateities Europos Sąjungoje. Visose jų pritariančių skaičius viršija nepritariančiųjų skaičių, tačiau atskirais laikotarpiais jų skaičius nevienodas. Palyginus 1997-1998 m. ir 2000 m. antrosios pusės duomenis matyti, kad visose grupėse pagausėjo narystės ES priešininkų ir sumažėjo neapsisprendusiųjų skaičius. Ir ankstesniu laikotarpiu, ir 2000-aisiais daugiausia neapsisprendusiųjų - lenkų. Tuo tarpu per pastaruosius, kelerius metus rusų grupė iš didžiausių euroentuziastų tapo didžiausiais euroskeptikais. Palyginti staigus, didelis ir kitoks, nei daugumos, rusų nuomonės pokytis rodo, kad eurointegracinių nuostatų aiškinimas tam tikrais rusų gyventojų bruožais (t.y., išsilavinimu ar gyvenamąja vieta mieste, aptariamu laiko intervalu negalėjusiais radikaliai pasikeisti) nepakankamas. Pakankamai sunku tai aiškinti ir socialine sėkme, su kuria siejama narystės Europos Sąjungos entuziastų gretos. Turint omenyje subjektyviai sau priskiriamą statuso sumenkėjimą, tapatybės krizę (palyginti menka identifikacija su visa eile apklausose siūlomų identifikacijos grupių) ir santykinai silpną tapatinimąsi su šalimi, sunku sutikti, kad rusų euroentuziazmas - tai tiesiog socialinės sėkmės ar integracijos atspindys. Išaugęs rusų nuomonės skirtumas, mūsų nuomone, gali atspindėti gilėjančią rusų marginalizaciją, atotrūkį nuo bendrų aktualijų, indiferentiškumą ar net susvetimėjimą. Paradoksalu, tačiau net euroentuziazmas kartais gali būti ne rusų integracijos į Lietuvos visuomenę, o jų atotrūkio išraiška. Remti Europos idėją - tai vienas iš būdų išvengti susidūrimo su dalyvavimo nacionalinėje valstybėje problema, tai būdas atsiriboti, peržengti mažumos-daugumos santykių problemą.

Romų skurdas. Romų atskirties įveikimas susijęs su keliomis svarbiomis išankstinėmis nuostatomis. Viena iš nuomonių, kurios norisi griebtis neradus tinkamo bendravimo modelio su romų atstovais, yra ta, jog *patys romai nenori integracijos.* Tačiau 2001 m. antrojoje pusėje Tautinių mažumų ir išeivijos departamento užsakymu atliktos Vilniaus apylinkių romų apklausos duomenys rodo, kad dalis jų sutiktų nuomotis butą iš savivaldybės (ir gyventi ne atskirame tabore); didžioji dalis nemano, kad romų vaikams reikėtų atskiros mokyklos; dauguma mano, kad mokytis turėtų ir berniukai, ir mergaitės. Beveik pusėje šeimų buvo išsakytas pageidavimas dirbti bet kokį darbą, jei tik atsirastų galimybės. Kitas dalykas yra apsisprendimas, ar romų socialinė būklė ir integravimasis yra išskirtinė problema, kai šalyje yra ir daugiau mokyklos nelankančių vaikų ir skurstančiųjų. Remdamiesi išsamia skirtingų Vidurio Europos šalių (kuriose gyvena didelė dalis romų tautybės gyventojų) analize mokslininkai prieina išvadą, kad kylant bendram šalies gyvenimo lygiui skurdas tarp romų nemažėja ir veda link užribio klasės formavimosi.

Trečias aspektas - visuomenės tolerancija. Skirtingose etninėse grupėse vyraujantis nepakantumas čigonų atžvilgiu rodo, kad nepaisant atskirties priežasčių, iš jos išeiti Lietuvos romams nebus lengva.

Pabaiga: vertinimai ir alternatyvos

Atskirų adaptacijos aspektų įvertinimas skatina dėmesingiau pažvelgti į valstybės etninę politiką ir kelti jai naujus klausimus. Vertinant integraciją, svarbu neignoruoti socialinio dalyvavimo, kurio trūkumas gali lemti dalies visuomenės marginalizaciją. Patenkinama atskirų individų ekonominė padėtis dar neatspindi jų socialinės savijautos: žmogaus santykį su supančia visuomene formuoja ir simbolinė sąveika. Vargu, ar nedalyvaujantys ir nesitapatinantys su aplinka gali būti laikomi integruotais. Nedalyvaujančios, pilietiškai infantilios mažumos - negebančios išreikšti ir siekti savo interesų, apeliuojančios į valdžią- gali tapti politinių manipuliacijų objektu.

Asimiliacija taip pat nėra lengva išeitis: prarasdami vienos grupės tapatybę ir paramą, individai ne visada lengvai įgyja kitos grupės tapatybę ir pripažinimą. Taip vėl iškyla, marginalumo

grėsmė. Dalyvavimas, o ne asimiliacija turėtų būti institucijų raidą reguliuojančios integracinės politikos akcentas. Savo ruožtu asimiliacija turi likti atvira galimybe atskiriems individams, todėl įvairių etninių grupių bendruomenės turėtų puoselėti pakantumą individo pasirinkimui, o perėjimo iš vienos etninės grupės į kitą neužtvaryti aklinai. Išryškintos ir uždaros etninės "sienos" sudaro prielaidas separatizmui (etniniam atsiribojimui). Etninis atsitvėrimas apriboja bendro, etniškai nedalomo pilietinio dalyvavimo galimybes. Kita vertus, tolesnės analizės reikalauja etninių nevyriausybinių organizacijų vaidmuo.

Ar jų organizaciniai trūkumai (didelis skaitlingumas, bet mažas veiksmingumas) tik atspindi menkus atskirų etninių segmentų pilietinius įgūdžius, ar jie yra kliūtis etninių grupių narių pilietiniam ugdymui ir saviraiišai? Atskirais atvejais vienos etninės grupės pastangų ir išteklių gali nepakakti atskirčiai įveikti.

Nepakankamas etninių mažumų pilietinis ir politinis dalyvavimas gali paskatinti nelygybės - realios arba suvokiamos - formavimąsi.

Savo ruožtu etninė nelygybė - nesvarbu, reali ar taip suvokiama - įstumia į uždarą problemų ratą: ji tampa pagrindu netitulinės tautybės gyventojų politinei mobilizacijai etniniu pagrindu, pasireiškiančiai įvairaus radikalumo grupių veikla.

Mažumų situacija visuomenei turėtų rūpėti ne tik saugumo (lojalumo) sumetimais, bet visų pirma demokratijos plotmėje. Ignoruodami pasyviuosius ir atsiribojusius, krypstame į selektyvią demokratiją, kai tam tikras branduolys savo viduje praktikuoja demokratiją ir pakantumą, tačiau už jo ribų lieka dalis bendruomenės, kurią irgi liečia to branduolio priimami sprendimai ir kuri ilgainiui gali prarasti ne tik dalyvavimo įgūdžius, bet ir įsitraukimo į bendrą politiką kanalus. Savo ruožtu tokiu būdu galimas ir senų problemų - etninės mobilizacijos ir neapibrėžto lojalumo - atsinaujinimas.

Bendra projekto koncepcija ir gauti duomenys kreipia link išvados, jog, nepaisant sėkmingai išspręsto tautinių mažumų kaip politinio iššūkio valstybingumui klausimo, etninių grupių narių adaptacijos problema tebeegzistuoja kaip socialinis iššūkis demokratiškai visuomenei.

Reikšminga ukrainiečių moterų konferencija

2002 m. sausio 1 d. duomenimis Estijoje priskaičiuoti 1361242 gyventojai. Iš jų pagal ankstesnį 2000 m. surašymą 29012 sudarė ukrainiečiai (pagal dydį tai trečioji po estų ir rusų tauta Estijoje), iš jų 14546 moterys. Nors iš pastarųjų tik 6070 ukrainiečių kalbą laiko gimtąja kalba, tačiau nemaža jų dalis susibūrusi į įvairias ukrainiečių organizacijas.

1998 m. Estijoje susikūrė ukrainiečių moterų organizacijų sąjunga, o 1999 m. ji buvo priimta į Pasaulio ukrainiečių moterų organizacijų federacijos (SFUŽO) nares. Šiai federacijai jau 10 metų vadovauja Oksana Sokolyk.

1948 m. lapkrityje į Filadelfiją suvažiavusios laisvojo pasaulio ukrainietės moterys įkūrė Pasaulio ukrainiečių moterų organizacijų federaciją, į kurią tik 1992 m. vykusiame šios federacijos šeštajame kongrese galėjo dalyvauti moterys iš Ukrainos. Reikia pasakyti, kad Ukrainos moterų judėjimas prasidėjo XIX a. II pusėje, kai 1884 m. buvo įkurta pirmoji Ukrainoje moterų organizacija.

Pirmoji ukrainiečių moterų konferencija Europoje įvyko 1999 m. Slovakijoje. Ukrainiečių moterų sąjunga Estijoje – jauniausia SFUŽO narė, jos pirmininkė Lilija Čikalska.

Šiuo metu SFUŽO jungia 23 organizacijas, veikiančias 15 valstybių, esančių 4 kontinentuose. SFUŽO yra SNO narė – jau tai liudija jos veiklos galimybes ir federacijos svarbą. SFUŽO veiklai Europoje vadovauja Irina Kozak (Miunchenas).

2002 m. birželio 20–24 d. Taline vyko Pasaulio ukrainiečių moterų organizacijų federacijos konferencija Europoje, kurioje be Estijoje gyvenančių ukrainiečių dalyvavo 19 atstovų. Tai SFUŽO narės iš Anglijos (1), Kanados (1), Vokietijos (4), Lenkijos (2), Prancūzijos (1), Suomijos (1), Ukrainos (3) bei kandidačių į SFUŽO: Švedijos (2) ir Lietuvos (3) atstovės. Konferencija sulaukė Estijos valdžios dėmesio: dalyvavo ministras Eldaras Efendijevas, Tarpparlamentinės grupės ryšiams su Ukraina atstovas, Ukrainos ambasados atstovė, kiti atsakingi asmenys.

Konferencija „Pagalba Ukrainai siekiant nepriklausomybės – vakar ir šiandien" pradėta kun. Pavlo Jachimec *OSBM* malda ir palaiminimu.

SFUŽO pirmininkė Oksana Sokolyk priminė ukrainiečių moterų veiklos istoriją, kėlė aktualiausias nudienos veiklai problemas, akcentavo identiškumo išlaikymo būtinybę, informacinės ir programinės kalbos svarbą, iškėlė daug svarstytinų bei diskutuotinų klausimų.

Estijos moterų esčių organizacijų sąjungos (įkurta dar 1922 m., o

SFUŽO konferencijos dalyvės iš Lietuvos

1992 m. atkurta) pirmininkė Silva Tomingas supažindino su veiklos tikslais, darbo kryptimis, pasiektais rezultatais, akcentavo, kad nors moterys Estijoje vadovauja penkioms ministerijoms (ekonomikos, socialinių reikalų, užsienio reikalų, švietimo, kultūros), tačiau tokiais rezultatais jos dar nepatenkintos – sieks, kad ateityje pusę ministrų portfelių turėtų moterys.

Kai kurių ukrainiečių moterų organizacijų veikla buvo apibendrinta pranešimuose „Bendradarbiavimas tarp ukrainiečių moterų organizacijų Europoje; bendradarbiavimas su MMM (Pasaulio motinų sąjūdžiu)" (Marija Mitrovič, Prancūzija), „ Ukrainiečių moterų veikla Anglijoje, jaunimo įjungimas į draugijos veiklą" (Lesia Djakivska, Anglija), „Ukrainos gyventojų higiena ir medicinos lygis; prekyba moterimis" (Marija Kovališin, Vokietija), „Asimiliacijos grėsmė kituose kraštuose ir kaip jos apsisaugoti" (Anastasija Kravčuk, Lenkija), „Ukrainiečių kalba tarp ukrainiečių Estijoje ir Ukrainoje" (Lilija Čikalska, Estija).

Išklausytos SFUŽO narių 1999-2001 m. veiklos ataskaitos. Jas pateikė ukrainiečių moterų organizacijos iš Belgijos (raštu), Vokietijos, Anglijos, Prancūzijos, Lenkijos, Čekijos, Estijos, Ukrainos. Be to apie atliktą darbą bei esančias problemas kalbėjo Švedijos bei Lietuvos moterų organizacijų atstovės. Konferencijos dalyvių dėmesį Lietuvai liudijo Natalijos Šertvytienės pasisakymas: buvo pratęstas jos pasisakymo laikas, sulaukė nemažai klausimų ne tik konferencijos darbo metu, bet ir per pertraukėles. Pasaulio ukrainietes sudomino lietuvės – šio straipsnio autorės – dalyvavimas ukrainietiškoje veikloje. Tad ji galėjo pasisakyti, kad dirbdama Vilniaus universitete įkurtoje Lietuvos statutų tyrimų grupėje ir rinkdama duomenis apie Antrojo Lietuvos statuto nuorašus nuo 1985 metų pabuvojo ne vienoje Ukrainos bibliotekoje bei archyve, surasdama unikalios medžiagos ir visur sutikdama nuostabių ukrainiečių, pasiruošusių kuo galint padėti. 1990 m. apgynusi šia tema disertaciją ir pradėjusi tyrinėti katalikišką intelektualinį sąjūdį Lietuvoje, vėl gi surado sąsajų tarp Ukrainos ir Lietuvos, ką siekia atskleisti Ukrainoje vykstančių konferencijų metu. Kalbėjo ir apie Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino vienuolijai organizuotą tarptautinę mokslinę konferenciją, apie bazilijonų veiklos tyrimo svarbą Lietuvos bei Ukrainos istorijai. Skatino įsijungti į šios tematikos tyrimus.

Ukrainiečių ataskaitose akcentuoti ukrainiečių moterų organizacijų kitose šalyse ryšiai su Ukraina ir pagalba jai, ekumeninė veikla, karitatyvinės akcijos, kultūrinė – švietėjiška veikla, spauda, ekskursijos, ryšiai su kitomis ukrainiečių organizacijomis, ryšiai su kitomis tos valstybės, kurioje gyvenama, organizacijomis bei valstybinėmis institucijomis.

Pasaulio ukrainiečių koordinacinės tarybos pirmininkas, 12 metų sėdėjęs lageriuose Michailas Horyn (Kijevas) kalbėjo apie diasporos išlikimo svarbą, glaudesnių kontaktų tarp Tėvynės ir išeivijos būtinybę, valstybės požiūrį į diasporą ir jo formavimą, švietimo bei kalbines problemas. Pateikė daug negatyvių pavyzdžių: Liublino katalikiškas universitetas kas metai priima 500 trokštančių studijuoti jaunuolių iš diasporos (ne tik lenkų bet ir ukrainiečių), kai tuo tarpu visos Ukrainos aukštosios mokyklos jų priima tik 1000. Nors Ukrainoje keturios ministerijos turi savo skyrius darbui su diaspora, tačiau nieko konkretaus nebuvo padaryta. Kryme 700000 gyventojų ir tik 4 mokyklos ukrainiečių kalba ir tos pačios nė viena neturi specialių patalpų – tai buvę darželiai, ar kitos įstaigos, kai tuo tarpu rusakalbių mokyklos didžiulės, puošnūs kultūros rūmai ir kitokie statiniai – viso to neturi ukrainiečiai. Donecke mokyklos ukrainiečių kalba pervedamos į rusakalbes. Nors Kijeve tik 16 rusakalbiams skirtų mokyklų, tačiau tautinėse mokyklose vaikai pertraukų metu dažniausiai bendrauja rusų kalba, mat kalbant ukrainiečių kalba jie gali būti palaikyti kaimiečiais. Keliamas klausimas dėl antros valstybinės kalbos – rusų kalbos – įvedimo Ukrainoje.

Irina Golubeva (Kijevas) supažindino su plačiašake Ukrainos moterų veikla, kurią gražiai reprezentavo informacinis leidinėlis. Pažymėjo, kad svarbus akcentas moterų veiklai buvo „Šeimos ir jaunimo teisių" ministerijos įkūrimas 1996 metais ir 1998 m. įvykęs pirmas visasąjunginis Ukrainos moterų kongresas.

Moterys ir negausus vyrų skaičius kalbėjo apie darbą – visomis jėgomis dirbti savo tautai, valstybės gėriui ir jos suklestėjimui, dirbti Ukrainos išlikimui ir jos integracijai. Akcentavo vieningo darbo tarp tėvynėje ir svetur gyvenančių ukrainiečių svarbą, nes vienybėje – jėga. Ukraina reikalinga mums, o mes Ukrainai – akcentavo ne vienas kalbėjusysis.

Konferencijos dalyviai buvo priimti Ukrainos ambasadoje, ministro Eldaro Efendijevo (ši ministerija rūpinasi visomis Estijoje gyvenančiomis tautomis), organizuotas susitikimas su Talino ukrainiečių bendrija.

Vienas vakaras buvo pašvęstas Ukrainos sukilėlių armijos (UPA) 60-mečio paminėjimui. Pranešimą „Moterų dalyvavimas išsivaduojamoje UPA kovoje" skaitė šių kovų dalyvė Irina Kozak (Miunchenas). Prelegentė priminė, kad UPA įkurta 1942 –1943 metais oficialiai veikė iki 1953 m. Pranešėja kalbėjo apie kovos bendražyges, kovojusias dėl tikėjimo, žodžio, spaudos laisvės kiekvienam žmogui, nepriklausomai nuo tautybės, apie moterų lygias teises kovoje už nepriklausomą demokratinę valstybę apie 5 moteris, gavusias aukštus apdovanojimus. Irina Kozak džiaugėsi, kad išleisti 33 leidiniai iš UPA istorijos.

Prisiminimais iš UPA kovų dalijosi partizanės: Jaroslava Fil (slapyvardė Marta) – penkis metus dirbusi pogrindyje ir poetė Miroslava Bučko. Kalbėjusias keitė muzikiniai programos numeriai.

Paskutiniąją konferencijos dieną darbas pradėtas Šv. Mišių auka po gaisro atstatytoje bažnyčioje. Melstasi už konferencijos dalyvius, po Šv. Mišių skaitytos maldos už žuvusius UPA kovotojus. Šv. Mišiose dalyvavo Popiežiaus Apaštalinio nuncijaus pavaduotojas mons. Filipas Tovrdanas (Philippe Tovrdan). Pamokslo metu kun. Pavlo Jachimec *OSBM* linkėjo visiems gyventi laikantis pagrindinio Dievo meilės Įsakymo ir bendrai dirbti savo tautos bei tėvynės gerovei.

Tikimąsi, kad konferencija paskatins ukrainietes moteris plačiai veiklai, įgyvendinant iškeltus klausimus, sprendžiant aktualias problemas, o Švedijos ir Lietuvos moterų organizacijos bus priimtos SFUŽO narėmis.

Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ

Visagino Tautinių kultūrų centras

Visaginas - nuostabus, nepaprastas miestas. Žinantis apie šį miestą nedaug, pasakys - taip, todėl, kad čia yra viena iš didžiausių Europoje atominė elektrinė. Gerai pažįstantis ir mylintis šį miestą žmogus, neabejodamas pasakys, kad tai gražiausias ir jauniausias Lietuvos miestas, kuriame gyvena nuostabūs žmonės, pastatę miestą bei atominę elektrinę, sugebėję išsaugoti nepaprasto grožio kraštovaizdį. Į Visaginą jie atvažiavo iš įvairių buvusios SSRS respublikų. Šiandien mūsų mieste gyvena 43 tautybių žmonės, prisimenantys savo šaknis, puoselėjantys ir saugantys savo kultūrą.

Neatsitiktinai, būtent čia, Visagine, buvo suburtas Tautinių kultūrų centras. "Vienintelis toks ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Rytų Europoje", – minint centro dešimtmetį, sakė tuometinis Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinis direktorius R.Motuzas.

Per pastaruosius metus ne kartą buvo iškilusi grėsmė Visagino Tautinių kultūrų centro egzistavimui. Reikia pasidžiaugti, kad likimas buvo palankus, Centras ne tik atlaikė visas negandas, bet ir metai iš metų stiprėjo, plėtėsi.

Menų diena Visagine. Scenoje Visagino tautinių kultūrų centro kolektyvai

Prie Visagino Tautinių kultūrų centro kūrybingai dirba 8 įvairių tautų meno kolektyvai. Seniausias – ukrainiečių dainų ir šokių meno kolektyvas "Kalyna" – centro vienmetis, o jauniausias vokiečių meno kolektyvas, jam nėra nė metų. Jau daug metų, užkariaudami visos Lietuvos ir užsienio žiūrovų simpatijas, papuošdami daugelį švenčių bei festivalių, sėkmingai gyvuoja baltarusių ansamblis "Ščiara", totorių meno kolektyvas "Miras", lenkų vokalinis ansamblis "Tumelianka", ukrainiečių dainų ir šokių ansamblis "Kalyna". Pirmuosius žingsnius scenoje žengia vokiečių meno kolektyvas. Prie visuomeninės organizacijos "Krok" sėkmingai dirba centro globojamas ir finansiškai remiamas baltarusių ansamblis "Svitanak".

Visagino ukrainiečių ansamblis "Kalina". Pirma iš kairės – Irina Kuznecova, Visagino tautinių kultūrų centro koordinatorė

Centro siela – "Gimtoji mokykla". Pirmasis skambutis šioje mokykloje nuskambėjo 1990 m. spalio 6 d., kviesdamas į pirmąją pamoką tada vienintelę ukrainiečių vaikų klasę.

Šiandien "Gimtojoje mokykloje" mokosi apie 150 įvairių tautybių vaikų: ukrainiečių, baltarusių, lenkų, armėnų, totorių, vokiečių. Keletą metų veikė ir latvių klasė. Mokykla dirba sekmadieninės mokyklos principu – vaikai mokosi šeštadieniais ir sekmadieniais bei po pamokų bendrojo lavinimo mokyklose. Įvairių tautybių vaikai mokosi pagal "Gimtosios mokyklos" pedagogų kolektyvo sudarytą vieningą mokymo programą. Mokoma gimtosios kalbos ir literatūros, etninės tėvynės istorijos

Visi į Jonines - ir dideli ir maži

bei geografijos, supažindinama su savo tautos etnine kultūra. "Gimtoji mokykla" yra Centro vaikų ugdymo skyrius. Mokyklos auklėtiniai kartu su savo tėvais aktyviai dalyvauja Centro meno kolektyvų veikloje. Tokiu būdu iš kartos į kartą perduodamos amžinosios vertybės, išsaugomas nacionalinis identitetas, sukuriama galimybė išvengti tautų asimiliacijos. Nors vaikai labai užimti, jie suspėja sėkmingai lankyti sporto sekcijas, įvairias kūrybines studijas ir beveik visi gerai ir labai gerai mokosi bendrojo lavinimo mokyklose.

Visagino Tautinių kultūrų centras – glaudaus Visagino savivaldybės bei Visagino tautinių mažumų visuomeninių organizacijų bendradarbiavimo rezultatas.

Tose pačiose patalpose, išlaikomose iš biudžeto lėšų, sėkmingai dirba Tautinių kultūrų centras bei Valstybinės kalbos centras. Atlyginimai "Gimtosios mokyklos" pedagogams, meno kolektyvų vadovams bei centro vadovui mokami iš vietinio biudžeto.

Reikia pasidžiaugti, kad per dvyliką sėkmingo darbo metų mūsų Centras tapo tikru kultūros centru.

Visagino gyventojai nebeįsivaizduoja miesto švenčių bei renginių be Tautinių kultūrų centro meno kolektyvų. Visiems malonu bei įdomu matyti scenoje savo šeimos narius, giminaičius, kaimynus. Betarpiška ir šilta renginių atmosfera ugdo visaginiečių patriotinius jausmus.

Džiugu, kad ir meno kolektyvų gyvenime susiklostė savos tradicijos, atsirado poreikis būti kartu ne tik repeticijų bei koncertų metu, bet ir drauge švęsti kalendorines bei valstybines šventes.

Nepakartojamas reginys "Kalėdinių susitikimų" metu, kuomet, paslaptingoje prieblandoje mirgant žvakėms, iškilmingoje tyloje, įvairiomis kalbomis skamba kiekvieno sielą atverianti "Tyli naktis"... Iš visos širdies gieda vaikai ir suaugę, gieda lenkai ir ukrainiečiai, vokiečiai ir rusai, baltarusiai ir armėnai. Visų laukiami triukšmingi bei spalvingi kalėdojimai, žadinantys apetitą įvairių tautų valgiai bendroje daugiatautėje puotoje...

Visagine Lietuvos valstybės atkūrimo šventę Vasario – 16-ąją švenčia įvairių tautų žmonės, tradiciškai apvainikuodami šią šventę dideliu teatralizuotu koncertu "Dainuoju Lietuvai".

Tai savotiška ataskaita atgimusiai valstybei, kuri įvairioms tautoms suteikia galimybę gyventi, išsaugoti savo tautinę savimonę.

Irina KUZNECOVA
Visagino tautinių kultūrų centro
koordinatorė

Nauja mokykla sieks plėsti susidomėjimą rusų kultūra

Mes pripratome pavadinimą "sekmadieninė mokykla" sieti su bažnyčia ir religija.Tačiau visai neseniai, pirmą kartą Lietuvoje, Vilniuje buvo atidaryta rusų kultūros sekmadieninė mokykla. Šios mokyklos įkūrėja - aktyvi Lietuvos tautinių mažumų organizatorė Tatjana Michniova. Daugiau kaip dešimtmetį ji vadovauja Lietuvos rusų kultūros fondui, yra Lietuvos rusų visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos steigėja ir ilgametė jos pirmininkė. T.Michniova atstovauja šalies rusų visuomenines organizacijas Tautinių bendrijų taryboje prie Tautinių mažumų ir išeivijos departamento.

Paprašėme Tatjanos papasakoti apie jos vadovaujamų visuomeninių organizacijų veiklą bei ateities planus.

- Gerbiama Tatjana, norėtume sužinoti, kodėl reikėjo įkurti sekmadieninę rusų mokyklą, savo veikla siekiančia plačiau supažindinti jaunuosius vilniečius su rusų kultūra, kuri yra neatsiejama visos Lietuvos kultūros dalis.

- Lietuvos rusų inteligentijos tarpe jau seniai sklandė idėja apie būtinumą nuosekliai ir metodiškai pagrįstai supažindinti jaunimą su rusų kultūra, savo ištakomis siekiančia senovę, ženkliai įtakojusią tiek mūsų valstybės, tiek pasaulio kultūrinį gyvenimą. Buvo keliamas klausimas apie šiuolaikinio jaunimo išsilavinimo spragas šioje srityje. Kaip viena iš galimybių, siekiant spręsti šias problemas, ir yra sekmadieninės rusų mokyklos įkūrimas. Be to, reikėjo rasti pedagogą, ne tik norintį dirbti tokioje mokykloje, bet ir sugebantį paruošti reikiamą mokymo metodiką, atitinkančią mūsų specifinius reikalavimus. Reikėjo apsispręsti kokio amžiaus ir su kokiu žinių bagažu į mūsų mokyklą ateis jaunuoliai. Per paskutinįjį dešimtmetį Lietuvos mokyklos, kuriose dėstoma rusų kalba, išleido abiturientų laidas, kurių mokymo programoje nebuvo dėstomi tokie dalykai, kaip rusų istorija, rusų meno kultūra. Daugeliui abiturientų nežinomos tokios sąvokos, kaip "лубок" (lubok), žodžio "бесплотный" (besplotni) reikšmė, ką reiškia žodis "стрельцы" (strelci)... Apmaudu, bet jie nepakankamai gerai žino savo nacionalinę kultūrą, istoriją, kalbą. Dirbdama Lietuvos rusų kultūros fondo pirmininke, dažnai susiduriu su moksleivių tėvų pageidavimais įsteigti mokyklą, kurioje būtų mokoma dalykų, nedėstomų vidurinėse mokyklose.

Rengiant būsimos mokyklos nuostatus bei mokymo programą, buvo nuspręsta, jog šios programos pagrindu turi tapti rusų istorijos ir kultūros mokymas.

Vilniaus miesto savivaldybė ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija pritarė šiai programai ir mokykla gavo licenziją.

Šiuo metu jau vyksta užsiėmimai 9–11 metų ir 12–15 metų moksleivių grupėse, taip pat dirba studentų bei vyresniųjų klasių moksleivių grupės. Su dideliu susidomėjimu moksleiviai mokosi rusų kalbos ir rusų istorijos, susipažįsta su lietuvių – rusų – lenkų istoriniais bei kultūriniais ryšiais, analizuoja jų raidą, gilinasi į rusų menų istoriją ir rusų kalbos stilistiką. Paruošta programa dar vienai grupei, kurioje mokysis vaikai, nemokantys rusų kalbos.

- Sutikite, jog toks kultūrologinis bendravimas ir mokymas reikalauja ypač gilaus ir nuoseklaus mokytojų pasiruošimo bei pedagoginio takto. Tam reikalinga ir speciali, netradicinė mokomoji literatūra.

- Taip, tai buvo pagrindinė problema. Paskelbėme konkursą pedagogų vietoms užimti. Tačiau su mokomąja literatūra turime nemažai problemų. Dėstant rusų kultūrą, mums labai padėjo nesenai išleista klaipėdiečio istorijos mokslų daktaro Andrejaus Fomino rusų istorijos vadovėlis "Deganti žvakė" («Свеча горящая»). Mokymas vyksta didelio pedagogų atsidavimo šiam reikalui, jų kruopštaus pasiruošimo, medžiagos konspektavimo dėka. Užsiėmimuose naudojamos ir vaizdinės priemonės.

Kreipėmės su prašymu į tėvus ir pažįstamus peržiūrėti savo bibliotekas ir jeigu yra galimybė padovanoti mokyklai taip trūkstamos mokomosios literatūros.

Turime vilties, kad mums padės Rusijos ambasada Lietuvoje. Rusijoje išleisti unikalūs vadovėliai apie rusų istoriją ir jos kultūrą, meną. Šiuos vadovėlius mes tikimės gauti per Rusų kultūros ir švietimo centrą, kurį planuojama atidaryti Vilniaus mieste.

Dabar mūsų mokykla gyvuoja tik didelio pedagogų entuziazmo dėka. Deramasi su Vilniaus miesto savivaldybe dėl mokyklos veiklos finansavimo ir patalpų skyrimo. Nors ir labai gaila, tačiau mūsų šalies įstatymų leidėjai iki šiol nepasiruošę priimti pozityvius sprendimus tautinių mažumų švietimo srityje.

- Sakykite, prašau, kiek moksleivių mokosi Jūsų mokykloje?

- Šiuo metu mūsų mokyklą lanko apie 40 moksleivių. Mokyklos populiarumas auga ir mes manome, kad mokinių skaičius didės. Šiuo metu užsiėmimai vyksta Vilniaus M.Dobužinskio vidurinėje mokykloje. Mokykloje mokosi daugiausia vaikai iš šeimų, kuriose dvasinės vertybės vertinamos labiau nei materialinės. Pas mus ateina vaikai, intuityviai jaučiantys skirtumą tarp kultūros ir antikultūros. Svarbiausia, kad tiek mokiniai, tiek jų tėvai įvertintų mokymosi svarbą.

Rusų kultūra vertinama visame pasaulyje. Žymiausieji režisieriai teikia pirmenybę kūriniams, nušviečiantiems rusų kultūros bei meno ypatybes, ir mūsų Lietuva taip pat ne išimtis. Užtenka atkreipti dėmesį į teatrų ir kinų afišas, kad tai akivaizdžiai pamatytum.

Mūsų sostinė Vilnius - unikalus miestas. Taip jau istoriškai susiklostė, jog tai – įvairių kultūrų miestas ir jame pakankamai didelę vietą užima rusų kultūra. Gal būt ir ne visi žino, kad dalis Vilniaus senamiesčio netoli Šventosios Dvasios vienuolyno visada buvo įvardijamas kaip "rusiška". Ir šiandien čia yra Rusų gatvė.

- Yra toks posakis, kad visa, kas nauja, prigyja sunkokai. Kaip šią idėją priėmė rusų mokyklos?

- Įvairiai. Dauguma direktorių ir pedagogų pritarė šiai idėjai, kiti galvoja, kad sekmadieninės mokyklos atidarymas sumenkina rusiškų mokyklų vaidmenį Lietuvoje. Tačiau laikmetis ir šiandieninė situacija akivaizdžiai įrodo, kad tai netiesa. Juolab, kad tokios mokyklos įkūrimo iniciatoriais tapo patys moksleivių tėvai.

Neseniai pagal mūsų paruoštą metodiką buvo atidaryta rusų sekmadieninė mokykla Alytuje. Į šią mokyklą, kaip ir į mokyklą Vilniuje, atėjo nemažai lietuvių vaikų, norinčių išmokti rusų kalbą, plačiau susipažinti su rusų kultūros paslaptimis.

Norisi tikėti, kad prisilietimas prie rusų kultūrinio paveldo padės jaunajai kartai geriau pažinti save, suvokti savo vietą pasaulyje. Viliuosi, kad rusų kultūros lobynai, sukaupti per ilgus šimtmečius, bus išsaugoti.

- Dėkojame už pokalbį.

Lietuvos armėnų bendruomenėje

Antrasis Armėnų išeivijos suvažiavimas

Šių metų gegužės 27-28 dienomis Jerevane įvyko II Armėnų išeivijos suvažiavimas, kuriame dalyvavo per 1600 delegatų iš 48 šalių. Jie išklausė Armėnijos valstybės vadovų, politikų, visuomenės, mokslo, kultūros veikėjų išsamius pranešimus apie Armėnijos politines, ekonomines, socialines ir kultūrines aktualijas, kartu su jais svarstė, kaip galima būtų sustiprinti Armėnijos Respublikos ir išeivijos ryšius, geriau organizuoti išeivijos fondų paramą Armėnijai po ją ištikusios sunkios ekonominės krizės, bendradarbiauti palaikant ir plėtojant armėnistikos studijas, plačiau propaguoti armėnų kultūrą.

Didžiausios delegacijos atvyko iš JAV, Prancūzijos, Rusijos, Irano, Kalnų Karabacho ir Gruzijos. Lietuvos armėnų bendruomenei atstovavo jos pirmininkas Ara Tunianas, Vahagnas Grigorianas ir Ruslanas Arutiunianas.

Konferencijoje aktyviai dalyvavo Armėnų Apaštalinės Bažnyčios vadovai iš Armėnijos ir po visą pasaulį pasklidusių jos padalinių – Kilikijos ir Jeruzalės patriarchai, vyskupai iš JAV, Prancūzijos, Libano; įvairių kitų armėnų krikščioniškųjų bendruomenių atstovai - iš Venecijos armėnų katalikų Šv.Mchitaro kongregacijos, vienuolijos, kuri veikia nuo XVIII a., kaupdama ir propaguodama armėnų kultūros lobius, armėnų protestantų ir unitų vadovai.

Konferencijoje veikė keturios sekcijos: politinių ryšių ir Armėnijos bei išeivijos organizacinių reikalų, informatikos ir žiniasklaidos, ekonominio ir socialinio vystymosi, švietimo, kultūros ir mokslo.

Buvo aptarti svarbiausi bendradarbiavimo uždaviniai. Iš jų minėtina užsienio fondų paramos koordinavimas, užsienio investicijų pritraukimas, pagalba Armėnijai informatikos bei ryšių srityje, tiesiant bei renovuojant kelius ir kitas komunikacijas, žemės drebėjimo zonos atstatymas, mokyklų ir ligoninių statyba, parama mokslo ir technologijų vystymuisi, studijų lygio gerinimas, studentų ir dėstytojų mainai su užsienio aukštosiomis mokyklomis ir kt.

Konferencijos metu vyko Armėnijos pramonės gaminių paroda, įvairūs kultūros renginiai. Delegatams buvo organizuotos ekskursijos.

Konferencija baigėsi šventiniu koncertu ir vaišėmis po atviru dangumi Sardarapato memorialiniame komplekse, toje pačioje vietoje, kur 1918 m. gegužę armėnų karių ir liaudies pašauktinių būriai įnirtingose kautynėse sustabdė ir atmušė turkų kariuomenę. Sardarapato didvyriai išgelbėjo Jerevano ir Ararato lygumos armėnų gyventojus nuo fizinio sunaikinimo ir suteikė galimybę gegužės 28 d. paskelbti Armėnijos nepriklausomybę.

Iškilmes vainikavo tikslus keturių parašiutininkų, nešančių Armėnijos trispalvę nusileidimas tiesiog į koncerto vietą.

Ruslanas ARUTIUNIANAS

II Armėnų išeivijos suvažiavimo dalyviai Sardarapato memorialiniame komplekse

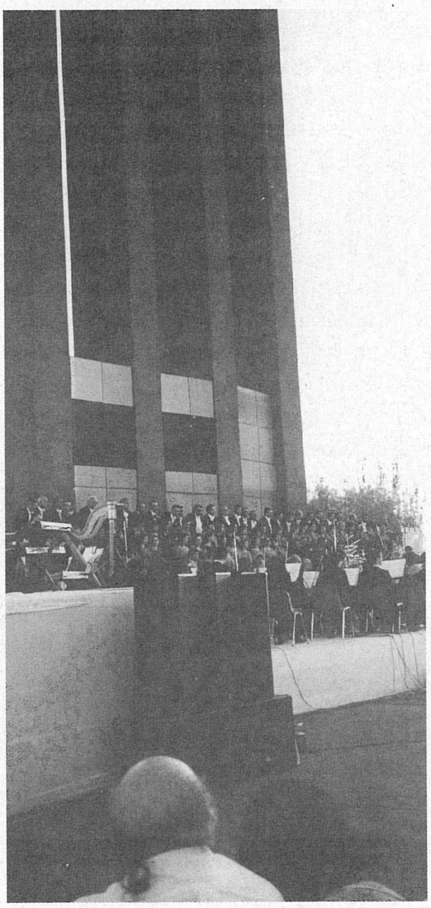

Armėnijos Prezidento vizitas

Liepos 24-25 dienomis Lietuvoje lankėsi Armėnijos Respublikos Prezidentas Robertas Kočarianas. Jis susitiko su Lietuvos Respublikos Prezidentu Valdu Adamkumi, Vyriausybės bei Seimo vadovais ir pasirašė sutartį dėl Lietuvos ir Armėnijos karinio bendradarbiavimo.

Vizito metu buvo surengta ir nemaža kultūrinė programa. R.Kočarianas, kartu su Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininku Artūru Paulausku ir kultūros ministre Roma Dovydėniene, atidarė Seime surengtą Lietuvos armėnų dailininkų Tigrano Juchaniano ir Ruslano Arutiuniano parodą. Svečias pasakė sveikinimo kalbą, pabrėždamas Lietuvos ir Armėnijos kultūrinio bendradarbiavimo svarbą ir armėnų išeivijos vaidmenį palaikant ir plėtojant kultūrinius ryšius tarp Lietuvos ir Armėnijos. Vilniaus Armėnų sekmadieninės mokyklos mokiniai, vadovaujami muzikos mokytojos Susanos Juchanian, padainavo armėniškai.

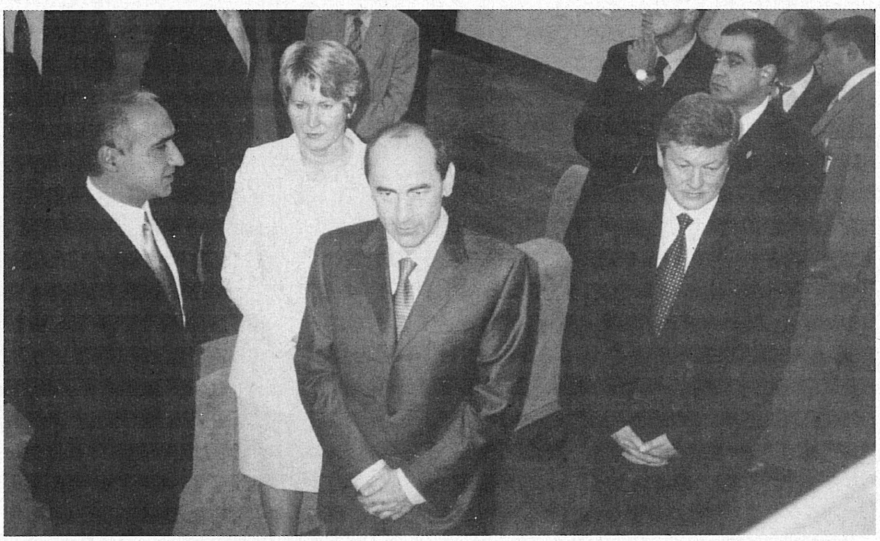

Parodos metu

Parodoje taip pat buvo eksponuojamos knygos: Armėnijos kultūros paminklų albumai, naujausi armėnų literatūros leidiniai ir vertimai į lietuvių kalbą.

Susitikime su Lietuvos armėnų bendrijų atstovais iš Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Klaipėdos, Visagino Robertas Kočarianas papasakojo apie Armėnijos politinę bei ekonominę padėtį ir atsakė į susirinkusiųjų klausimus.

Armėnijos Prezidentas taip pat apsilankė Vilniaus džiazo klube ir Palangoje.

Ruslanas ARUTIUNIANAS

Kursai Jerevane

Armėnijos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos Išeivijos skyrius kasmet nuo rugpjūčio 1 iki 30 d. organizuoja išeivijos armėniškų mokyklų mokytojams įvairių lygių (pradinių, vidurinių ir vyresniųjų klasių) tobulinimosi kursus.

Šiemet ir man teko laimė dalyvauti šiuose kursuose kartu su mokytojais iš Irano, Turkijos, Jungtinių Arabų Emyratų, Kanados, Anglijos, Danijos, Olandijos, Rusijos, Argentinos, Švedijos. Kasdien nuo 9 iki 14 valandos vyko paskaitos ir praktiniai užsiėmimai, o popiet - įžymių istorinių ir kultūros paminklų lankymas, susitikimai su Armėnijos valstybės ir kultūros veikėjais.

Labai įdomias paskaitas skaitė geriausi Armėnijos universitetų dėstytojai, žinomi muzikai ir dailininkai. Kursų pabaigoje visi dalyviai gavo sertifikatus.

Ypač įsimintinos buvo ekskursijos prie aukštikalnių ežero Sevano, į Aragaco priekalnes, kur apžiūrėjome viduramžių tvirtovės griuvėsius ir X a. bažnyčią, aplankėme I a. Garni šventovę, Gehardo uolų vienuolyną ir bažnyčią.

Įvairių pasaulio valstybių armėnų mokyklų mokytojai su Armėnijos kultūros ministru Rolandu Šarojanu.

Svarbiausiame religiniame centre Ečmiadzine susitikome su Armėnų Apaštalinės Bažnyčios vyriausiuoju dvasiniu vadovu – Visų Armėnų Katalikosu Gareginu II. Armėnų rašytojai mums suorganizavo puikų koncertą, kuriame dalyvavo žinomi artistai. Kultūros ir sporto ministras Rolandas Šarojanas mums papasakojo apie kultūros ryšius su išeivija, bendras sporto šventes ir ateities planus.

Grįžau į Vilnių kupina vilčių, kad pavyks geriau organizuoti dėstymą mūsų sekmadieninėje mokykloje, ypač, kad jau baigiamas rengti kokybiškai naujas vadovėlis skirtas būtent Europos armėnų išeivijos mokykloms. Susitikime su šio vadovėlio autore profesore Džiuljeta Giulanian aptarėme būdingiausias Europos šalių gyvenimo temas ir armėnų kalbos žodžių žodyną, reikalingą įsisavinti mūsų mokyklose. Tikimės, kad jau šių mokslo metų viduryje gausime naują vadovėlį pradinėms klasėms.

Dariko CHAČATRIAN
Vilniaus armėnų sekmadieninės mokyklos vedėja

Prasidėjo Vilniaus armėnų sekmadieninės mokyklos mokslo metai

Rugsėjo 12 d. Vilniaus Jono Pauliaus II lenkų gimnazijos patalpose įvyko Vilniaus armėnų sekmadieninės mokyklos naujųjų mokslo metų pradžios šventė.

Tautinių bendrijų ir išeivijos departamento generalinis direktorius Antanas Petrauskas, Švietimo ministerijos atstovė Ona Čepulėnienė, gimnazijos direktorius Adam Blaškevič, Vilniaus armėnų bendrijos nariai ir svečiai iš Visagino armėnų bendrijos pasveikino moksleivius su naujais mokslo metais.

Trumpame koncerte sekmadieninės mokyklos vedėjos ir mokytojos Dariko Chačatrian vadovaujami mokiniai pademonstravo svečiams ir tėveliams savo išmoktas ir per vasarą nepamirštas armėnų kalbos žinias.

Ruslan ARUTIUNIAN

Mokslo metų pradžios armėnų sekmadieninėje mokykloje šventės akimirkos. Pirma iš kairės - Dariko Chačatrian.

Lietuvos tadžikai įkūrė organizaciją

2002 m. birželio 13 d. buvo įregistruota Lietuvos tadžikų bendrija "DUSTI". Bendrijos steigėjai – tadžikai, gyvenantys Vilniuje, Klaipėdoje, Vilniaus rajone bei kitose Lietuvos vietose. Bendrijos pirmininku išrinktas Turakulas Chosčijevas. Bendrijos tikslas – saugoti ir puoselėti tadžikų, gyvenančių Lietuvoje, tautinę savimonę, skatinti tadžikų kultūrinių tradicijų atgimimą bei jų populiarinimą šalies visuomenėje, padėti Lietuvos tadžikams integruotis į politinį, socialinį valstybės gyvenimą.

Bendrija rugsėjo 9 d. Tautinių bendrijų namuose organizavo pirmąjį renginį - Tadžikistano Nepriklausomybės dienos minėjimą, kuriame dalyvavo Lietuvos Respublikos Seimo nariai, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento, šalies tautinių mažumų visuomeninių organizacijų vadovai bei nariai, žurnalistai. Šventės metu Tadžikistano atstovas Baltarusijos Respublikoje Olim Rachmonov įteikė bendrijai valstybinę Tadžikistano vėliavą. Buvo demonstruojamas videofilmas apie Tadžikistaną.

Šventiniame minėjime bendrijos pirmininkas Turakulas Chosčijevas (kairėje) su Tadžikistano atstovu Baltarusijos Respublikoje Olimu Rachmonovu

Tautinių mažumų salelė Dzūkijos širdyje

2002 m. vasario mėnesį Alytaus tautinių mažumų kultūros centras atšventė penkerių metų sukaktį. Tautinių mažumų noras įsilieti į Alytaus ir visos šalies kultūrinį, ekonominį, politinį, visuomeninį gyvenimą paskatino tokio centro įkūrimą

Pirmiausia pedagogės Anos Petrovnos iniciatyva centre buvo suorganizuoti lietuvių kalbos kursai tautinių bendruomenių nariams.

Į centro veiklą įsijungė trylikos tautybių atstovai. Gražiu renginiu tapo Kaukazo, Ukrainos, Baltarusijos, Moldovos ir Komi tautų kultūros dienos, pristatytos įdomios žydų ir vokiečių tautų gyvenimo akimirkos.

Vokalinis ansamblis "Riabinuška"(vadovė N.Krakovskaja) daug kartų savo pasirodymais džiugino kaimų gyventojus Alytaus apskrityje, o 420 metų miesto paminėjime šis ansamblis susilaukė didelio žiūrovų pripažinimo.

Kasmet mūsų centro veikla plėtėsi: užsimezgė naudingos abipusės pažintys, su koncertine programa mus svetingai sutiko kolegos iš Visagino. Netrukus Alytaus kraštotyros muziejuje įvyko atsakomasis visaginiečių koncertas. Mūsų poečių Zinaidos Dobrovolskienės ir Olgos Rebininos eilės sėkmingai įsiliejo į bendrą Alytaus miesto poezijos vainiką.

Ypač įsiminė vakarai skirti Aleksandrui Sergejevičiui Puškinui ir Vladimirui Visockiui, kuriuose dalyvavo ir jaunesnio, ir vyresnio amžiaus poezijos mylėtojai. Šiuos vakarus mums padovanojo šviesios atminties aktorius Aleksandras Demidovas.

Ne vien tik duona gyvas žmogus. Žmogų praturtina dvasinis artumas, savo krašto pažinimas, susitikimai su įvairių sričių atstovais.

Mūsų centru domisi lietuviškų mokyklų mokiniai. Seminarai, koncertai, įvairūs susitikimai padeda jaunimui susipažinti su įvairių tautybių atstovais, suvokti įvairių kultūrų vertybes. Kartu su miesto rusų mokykla džiaugėmės Vilniaus rusų dramos teatro matytais spektakliais.

Į poilsio vakarą "Politikams be politikos" mūsų centras pakvietė visų politinių partijų atstovus, dalyvavusius 2000 metų rinkimi-

Alytaus tautinių mažumų kultūros centro ansamblis "Riabinuška" miesto šventėje

nėje kampanijoje. Malonu, kad renginyje dalyvavo ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tautinių mažumų skyriaus vedėja Danguolė Grigolovičienė.

"Pažink kraštą, kur tu gyveni"- toks mėgstančių keliauti devizas. Aplankėme Vilniaus Šventosios dvasios vienuolyną, Puškino muziejų Markučiuose, Kauno IX fortą, akmenų muziejų Mosėdyje, Visaginą, Grūto parką ir kitas vietoves.

2001 m., sumažėjus mokinių skaičiui, buvo uždaryta vienintelė rusų mokykla Alytuje. 2002 m. mūsų centro iniciatyva, padedant Lietuvos rusų visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos pirmininkei Tatjanai Michniovai ir miesto savivaldybei buvo atidaryta rusų sekmadieninė mokykla. Jos veiklą finansuoja savivaldybė. Nenoriu tvirtinti, kad tai vienintelė biudžeto lėšomis remiama mokykla Lietuvoje, esu įsitikinusi, kad tokių mokyklų yra ir daugiau.

Miesto meras Vytautas Kurkliauskas iš savivaldybės fondo skyrė lėšų būtiniausiems mokykliniams baldams įsigyti. Šiuo metų mokykla ir centras yra įsikūrę prestižiniame miesto pastate. Naujųjų mokslo metų proga Seimo narys Artūras Skardžius padovanojo mums kompiuterį.

Didelį dėmesį centrui skiria Rusijos Federacijos ambasada, diplomatus domina mūsų darbas su II-ojo pasaulinio karo dalyviais. Lietuvos žydų bendruomenė ir jos pirmininkas Simonas Alperavičius nuoširdžiai remia savo tautiečius gyvenančius Alytuje.

Centras nuoširdžiai dėkoja miesto merui Vytautui Kurkliauskui, savivaldybės darbuotojams, vietinio radijo, spaudos atstovams už galimybę išlikti savo tautos atstovais ir delikačiai integruotis į visuomeninį, švietimo ir kultūrinį gyvenimą šalyje.

Nadiežda
KRAKOVSKAJA
Alytaus tautinių mažumų kultūros centro direktorė
ir rusų sekmadieninės mokyklos koordinatorė

Kaukazo tautų kultūros dienų Alytuje dalyviai

Lietuvos vokiečių bendrijų chorų festivalis

Gražia tradicija, supažindinant visuomenę su įvairių tautų kultūra, tapo Lietuvos vokiečių bendrijų chorų festivaliai. Jų organizavimą remia Vokietijos ambasada Lietuvoje.

Saulėtą rugsėjo sekmadienį Šakiuose rinkosi šalies vokiečių bendrijų choristai. Iš dešimties Lietuvos miestų atvykę festivalio dalyviai koncertavo "Varpo" vidurinės mokyklos salėje. Festivalyje dalyvavo ir Vilniaus vokiečių kultūros bendrijos choras, kurio narių amžiaus skalė labai plati: chore dainuoja ir keturmečiai, ir ašuoniasdešimtmečiai. Sekantį festivalį nutarta organizuoti Ignalinoje.

Eliza MEISSNER-ŽUKAUSKIENĖ
Vilniaus vokiečių kultūros
bendrijos pirmininkė

Vilniaus vokiečių kultūros bendrijos choristai, festivalio Šakiuose dalyviai

Ir Vilniaus kraštui, ir visai Lietuvai

Lietuvos lenkų mokslininkų draugija 1989 - 2002 metais

Lietuvos Lenkų Mokslininkų Draugija (LLMD) yra mokslininkų - Lietuvos Respublikos piliečių visuomeninė, savanoriška kūrybinė organizacija, sudaryta bendriems narių poreikiams ir tikslams tenkinti, plėtoti mokslą ir meną, skatinti mokslu domėtis jaunimą.

Lietuvos Lenkų Mokslininkų Draugija įkurta 1989 m., jos steigėjais buvo prof. Romualdas Brazis, prof. Edvardas Špilevskis, dr. Emilija Marija Ivaškevič, dr. Medardas Čobotas, dr. Voicechas Stankievičius, dr. Janas Ciechanovičius, dr. Vitoldas Filistovičius, dr. Zygmuntas Mackievičius bei dr. Eleonora Ciunienė. Dabartiniu metu Draugijai priklauso 48 nariai.

1989 - 1998 metais Draugijos pirmininku buvo prof. habil. dr. Romualdas Brazis, nuo 1998 metų pabaigos iki dabar - dr. Jaroslav Volkonovski.

Vystydama savo veiklą, draugija, atsižvelgdama į lenkų tautinei mažumai Lietuvoje aktualias problemas, atlieka tyrimus agrarinių, gamtos, humanitarinių, matematikos, medicinos, socialinių, technikos ir teologijos mokslų srityse, remia gabaus jaunimo pasirengimą studijoms ir moksliniam darbui, leidžia mokslinę, didaktinę ir mokslo populiarinimo literatūrą, bendradarbiauja su kūrybinėmis bei mokslą, švietimą bei meną remiančiomis organizacijomis Lietuvoje ir užsienyje, organizuoja mokslinius kongresus, konferencijas, seminarus ir t.t.

Draugija kas du metai rengia tarptautines mokslines konferencijas "Science and quality of life" ("Mokslas ir gyvenimo kokybė"). Paskutinė (septintoji iš eilės) tokia konferencija, skirta švietimo problemoms, įvyko 2002 m. birželio mėnesį Vilniuje. 1999 m. Draugija organizavo mokslinę konferenciją "Vilniaus kraštas trečiojo tūkstantmečio išvakarėse", o 2001 m. - "Kalba kaip tautinio tapatumo pagrindas".

Konferencijų darbai yra paviešinami, tai leidžia Draugijos nariams, aukštųjų mokyklų studentams, rašytojams ir visiems besidomintiems mokslo, meno ir švietimo problemomis, susipažinti su Lietuvos ir užsienio mokslininkų mintimis.

Lietuvos Lenkų Mokslininkų Draugija per trumpą savo veiklos laikotarpį tapo svarbiu veiksniu Lietuvos lenkų kultūriniame gyvenime ir atlieka didelį darbą, keliant Vilniaus krašto gyventojų išsilavinimo lygį. Manome, kad mūsų darbas reikalingas ir naudingas visai Lietuvai.

Dr. Jaroslav VOLKONOVSKI
Lietuvos lenkų mokslininkų
draugijos pirmininkas

Nuotolius priartinantys susitikimai

Viena iš prioritetinių Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos veiklos krypčių, atsižvelgiant į Lietuvos ir Azerbaidžano geografinę padėtį – palaikyti ryšius su mūsų etninės Tėvynės valstybinėmis, vyriausybinėmis ir visuomeninėmis organizacijomis, remti Lietuvos ir Azerbaidžano valstybių abipusiai naudingus santykius ir stengtis praturtinti mūsų nepriklausomų valstybių ir tautų bendravimo tradicijas. Šiame kontekste mūsų bendrija pastaraisiais metais turėjo nemažai įdomių ir turiningų susitikimų su Azerbaidžano Respublikos valstybės veikėjais, Vyriausybės pareigūnais, visuomenės ir kultūros atstovais, mokslininkais.

Šį kartą bendrijos nariai Vilniuje susitiko su Azerbaidžano Respublikos gynybos ministru generolu pulkininku Safaru Abijevu ir surengė priėmimą jo vadovaujamai delegacijai, aplankiusiai Lietuvą su oficialiu vizitu š.m. rugpjūčio 27–29 dienomis. Kalbėdamas apie vizito metu pasirašytą Lietuvos ir Azerbaidžano susitarimą dėl bendradarbiavimo karinėje srityje, ministras teigė, kad šiame dokumente numatyta keistis patyrimu, susijusiu su dalyvavimu NATO programoje "Partnerystė taikos labui", teisinės bazės ginkluotosioms pajėgoms kūrimu, gynybos planavimu ir finansavimu, tarptautinės taikos palaikymo ir humanitarinėmis operacijomis, karinės aplinkos problemomis bei kitais klausimais. Daugelis šių temų buvo aptarta Lietuvos krašto apsaugos ministro L.Linkevičiaus ir Azerbaidžano gynybos ministro S.Abijevo vadovaujamų delegacijų susitikime. Susitikimo metu ministras kalbėjo apie padėtį Užkaukazės regione ir Azerbaidžane, taip pat ir apie Kalnų Karabacho problemos sprendimo eigą. Rugpjūčio 27 d. Azerbaidžano gynybos ministrą priėmė LR Prezidentas Valdas Adamkus ir LR Seimo Pirmininkas Artūras Paulauskas. Dalindamasis įspūdžiais, ministras sakė, kad pokalbio su Prezidentu metu jis padėkojo už Lietuvos paramą, dalijantis patirtimi valstybės atkūrimo ir bendradarbiavimo su tarptautinėmis organizacijomis srityse. O Seimo Pirmininkas pokalbio metu akcentavo, kad LR Seimas pasirengęs plėsti bendradarbiavimą su Azerbaidžano Respublikos Milli Medžlisu (Nacionaliniu Parlamentu). Ministras paminėjo LR Seimo Pirmininko žodžius apie tai, kad "Lietuva turi gerą tarpusavio bendradarbiavimo su Baltijos valstybėmis patirtį, kurią būtų galima perteikti ir Užkaukazės regione". Kalbėdamas apie Lietuvą, kaip naujos politikos kūrėją Užkaukazėje, ministras teigė, kad Lietuva Azerbaidžanui, Armėnijai ir Gruzijai yra pasiūliusi bendradarbiavimo projektus aplinkosaugos, krizių valdymo srityje, tobulinant teisinę bazę, mokant karinius specialistus ir perteikdama šioms valstybėms sukauptą patirtį kelyje į NATO, tokiu būdu stengdamasi prisidėti prie stabilumo didinimo šiame regione. Pasak ministro, Lietuva ir Azerbaidžanas kasmet papildomai pasirašys atskirus bendradarbiavimo protokolus.

Priėmimo metu Lietuvos Azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas M.Gamzajevas išsamiai informavo svečius apie bendrijos veiklą, jos tikslus ir uždavinius. Šalia nuveikto teigiamo darbo, sėkmingai organizuotų renginių buvo kalbėta ir apie darbo sunkumus bei trūkumus. Ypač buvo akcentuota, kad dalis šių sunkumų ir problemų sėkmingai sprendžiamos, palaikant tamprius ryšius su Azerbaidžano Respublikos institucijomis ir gaunant iš jų atitinkamą paramą. Bendrijos pirmininkas delegacijos narius informavo apie LR Vyriausybės vykdomą darbą tautinių mažumų teisių ir pareigų srityje. Kiti bendrijos atstovai supažindino svečius su dokumentine medžiaga, susijusia su Lietuvos azerbaidžaniečių veikla, pateikdami atitinkamą foto medžiagą, iliustruojančią šį darbą. Ypatingą jų susidomėjimą sukėlė bendrijos narių išaiškinti faktai, siejantys Lietuvos ir Azerbaidžano istorinius, kultūrinius, literatūrinius ryšius, kurių pradžia siekia XIX a. pirmąją pusę. Šiame kontekste svečiai nuoširdžiai padėkojo už jiems perduotą bendrijos narių parengtą istorinę – politinę apžvalginę medžiagą, susijusią su 1918 – 1920 metų Lietuvos – Azerbaidžano tarpvalstybinių ryšių atsiradimo ir to laikotarpio šių valstybių diplomatinių santykių istorija.

Priėmimas - susitikimas buvo labai nuoširdus. Svečiams buvo įteiktos atminimo dovanos. Atsisveikindamas Azerbaidžano gynybos ministras sakė, kad pasirašytas tarpvalstybinis susitarimas dėl bendradarbiavimo karinėje srityje paskatins dar glaudžiau plėtoti Lietuvos ir Azerbaidžano santykius.

Mahiras GAMZAJEVAS
Lietuvos azerbaidžaniečių
bendrijos pirmininkas

Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos atstovai po susitikimo su Azerbaidžano gynybos ministerijos delegacijos nariais. Trečias iš kairės – Azerbaidžano gynybos ministras Safar Abijev.

"Baltijos "Mūza" – 2003"
Tarptautinis vaikų meno festivalis

Tarptautinis vaikų meno festivalis "Baltijos "Mūza" – 2003" yra vaikų kūrybos šventė, skirta rusų kultūros, tautinių dainų, šokių, klasikinės ir dabartinės muzikos išsaugojimui ir atgimimui vaikų meninėje veikloje.

Festivalis vyks Vilniuje
2003 m. balandžio 3-6 dienomis.

Festivalio apdovanojimai:
Didysis prizas "Mūza", 1, 2, 3 laipsnio diplomai.

Festivalio iniciatoriai:
- Lietuvos vaikų kūrybinis susivienijimas "Mūza";
- Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės;
- Vilniaus vaikų klubas "Darija";
- Visuomeninė rusų muzikinės kultūros ir meno studija "Lyra";
- Visuomeninių organizacijų asociacija "Russkij dom";
- Vilniaus "Ateities" vidurinė mokykla.

Festivalio dalyviai:
Mokyklų, priešmokyklinių klasių ir užklasinių įstaigų ugdytiniai.

Būtinos dalyvavimo festivalyje sąlygos:
Paraiškos turi būti paduotos iki 2003 m. vasario 1 d. Su paraiška atsiųsti vaizdajuostę su koncertinės programos įrašu, kurio pagrindu bus sprendžiama apie dalyvavimą festivalyje.
Prie paraiškos pridedama nuotrauka, kuri bus spausdinama kataloge. Kitoje nuotraukos pusėje užrašyti dalyvio vardą, pavardę, mokyklą ir miestą arba kolektyvo pavadinimą, mokyklą, miestą ir vadovo vardą, pavardę.

Nominacijos:

Muzika (vokalas)
Vokaliniai ansambliai, solinis dainavimas.
Programa: tautinio charakterio kūriniai (būtina sąlyga), rusų sakralinė, klasikinė, dabartinė muzika.
Informacija: Nina Derevianko
Tel. 8 5 241-21-16.

Choreografija
Privalomas rusų tautinio stiliaus šokis. *Galimi variantai:* tautinis, istorinis-buitinis, klasikinis šokis, choreografinė miniatiūra.
Informacija: Valentina Dubovka
Tel. 8 5 247-13-59, 230-14-21.

Dailė
Dalyvių amžius: 6-16 metų.
Darbų tema: "Praeitis sukūrė dabartį – dabartis kuria ateitį". Atlikimo technika plokštumoje laisva (tūriniai darbai nepriimami). Dydis ne daugiau 55x40. Kitoje darbo pusėje užrašyti: autoriaus vardą ir pavardę, amžių, adresą, pedagogo vardą ir pavardę. Pateikti darbai negrąžinami. Po Didįjį prizą skiriama trijose amžiaus grupėse: 6-8 metų, 9-11 metų, 12-16 metų.

Mokykla ar kita ugdymo įstaiga pristato **20 minučių** koncertą, į kurio programą įeina visi numatomi festivaliui muzikos ir choreografijos (arba vienos iš pasirinktųjų nominacijų – tik muzikos arba tik choreografijos) kūriniai. Dalyviams iš užsienio leidžiama **30 minučių** programa tomis pačiomis sąlygomis.

"Ateities" vidurinė mokykla,
Stanevičiaus 98, LT-2029 Vilnius.
Tel./faksas 2304539
E-paštas: muza.art@delfi.lt

Jurijus ANTONOVAS
"Mūzos" direktorius, mokytojas ekspertas

Sekmadieninės mokyklos – šiandieninės realijos ir ateities vizija

Tautinių bendrijų sekmadieninių mokyklų veikla siekiama puoselėti šalies tautinių mažumų tapatumą ir tautinės kultūros išsaugojimą.

Pradedame spausdinti informaciją apie atskirų sekmadieninių mokyklų veiklą, taip pat tautinių mažumų visuomeninių organizacijų lyderių nuomonę apie šias mokyklas, jų veiklos finansavimo šaltinius ir pan.

Kokia Jūsų nuomonė apie sekmadienines mokyklas? Ar jos reikalingos, ar valstybė turėtų finansuoti jų veiklą? Į šiuos ir kitus klausimus norėtume kartu su Jumis rasti atsakymus. Kviečiame visus aktyviai pareikšti savo nuomonę. Tikimės, jog Jūsų pateikti ir apibendrinti pasiūlymai padės Švietimo ir mokslo ministerijai bei Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui spręsti sekmadieninių mokyklų veiklos organizavimo bei rėmimo klausimus.

Lietuvos tautinių mažumų visuomeninių organizacijų lyderis ir Vilniaus armėnų sekmadieninės mokyklos įkūrėjas Ruslanas Arutiunianas teigia:

"Sekmadieninės mokyklos – beveik vienintelis būdas negausioms tautinėms bendrijoms mokytis gimtosios kalbos. Šios bendrijos neturi kultūrinės aplinkos gimtąja kalba todėl sekmadieninės mokyklos joms didele dalimi užtikrina tautinio tapatumo išsaugojimą. Tapdamos tikrais tautinių bendrijų kultūros centrais, sekmadieninės mokyklos suteikia puikias galimybes ne tik vaikams, bet ir suaugusiems bendrauti tarpusavyje gimtąja kalba, kartu švęsti tautines šventes, puoselėti tautines tradicijas bei papročius. Galiu teigti, jog sekmadieninės mokyklos savotiškai formuoja teigiamą bendrijos narių psichinę būseną, jos ne tik praturtina, bet ir iš esmės palaiko negausių bendrijų gyvenimą.

Šalyje veikia tautinių mažumų vidurinės mokyklos, išlaikomos iš valstybės biudžeto, kuriose mokoma gimtąja kalba ir kurios. Negausios tautinės bendrijos gimtosios kalbos mokymui šiuo metu beveik negauna paramos iš valstybės. Retos išimtys, pvz., Visagino tautinių kultūrų centre kelias sekmadienines mokyklas remia šio miesto savivaldybė, tik dar kartą patvirtina šių mokyklų reikalingumą bei būtinybę spręsti jų veiklos finansavimo klausimus valstybiniu mastu.

Atkreipiu dėmesį į tai, jog Tautinių mažumų švietimo nuostatuose numatyta valstybės finansinė parama sekmadieninėms mokykloms. Manau, kad valstybinėse institucijose, tarp jų ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamente, skirstant lėšas tautinių bendrijų kultūrinei bei švietimo veiklai remti, sekmadieninių mokyklų finansavimas turėtų būti laikomas prioritetiniu. Siūlyčiau kasmet, planuojant Tautinių mažumų ir išeivijos departamento tautinių bendrijų projektams finansuoti skiriamas lėšas, skirti paramą veikiančioms sekmadieninėms mokykloms, o likusias lėšas skirstyti bendrijų pateiktoms programoms, remiantis dabar galiojančiomis nuostatomis".

Red. pastaba: dabartiniu metu šalyje veikia 40 sekmadieninių tautinių bendrijų mokyklų: 3 armėnų, 2 baltarusių, 2 graikų, 1 karaimų, 2 latvių, 6 lenkų, 1 romų, 2 rusų, 8 totorių, 6 ukrainiečių, 4 vokiečių ir 3 žydų. Šiose mokyklose mokiniai mokosi gimtosios kalbos, savo tautos istorijos, religijos bei etninės kultūros dalykų.

Kviečiame į sekmadieninių mokyklų festivalį

Tautinių bendrijų taryba prie Tautinių mažumų ir išeivijos departamento ir Tautinių bendrijų namai, siekdami atkreipti valstybės ir visuomenės dėmesį į šių mokyklų veiklą ir suteikti galimybes pristatyti sekmadienių mokyklų kolektyvus bei jų veiklą, organizuoja Lietuvos sekmadienių mokyklų kolektyvų festivalį. Festivalio metu organizuojamas moksleivių piešinių konkursas "Mano Tėvynė" ir šventinis sekmadieninių mokyklų moksleivių koncertas.

Piešinių konkurso dalyviai skirstomi į tris grupes pagal amžių:

I grupė	6–9 metų
II grupė	10-12 metų
III grupė	13–16 metų

Piešinių tematika:

1. Mėgstamiausi Jūsų tautos pasakų herojai.
2. Nacionalinės literatūros kūrinių herojai.
3. Nacionalinė architektūra ir paminklai.
4. Tautinės tradicijos, papročiai, tradicinės šventės.
5. Tėvynės gamta.

Šventiniam sekmadieninių mokyklų moksleivių koncertui reikia parengti 10 min. trukmės konkursines koncertines programas. Privaloma sąlyga dalyvauti šventiniame koncerte-konkurse: nors vienas koncertinės programos numeris turi būti atliktas kalba, kurios mokosi sekmadieninės mokyklos moksleiviai. Koncerto-konkurso metu bus vertinamos sekmadieninių mokyklų koncertinės programos ir atskiri atlikėjai.

Iki 2002 m. lapkričio 11 d. Tautinių bendrijų namams (Raugyklos g. 25, Vilnius) reikia pateikti piešinius, parengtus parodai, bei pranešti apie dalyvavimą šventiniame koncerte, kartu pateikiant programą.

Planuojama, jog konkursinių piešinių parodos atidarymas vyks 2002 m. lapkričio 17 d. 12.00 val. Tautinių bendrijų namuose.

Šventinį sekmadieninių mokyklų moksleivių koncertą planuojama organizuoti 2002 m. lapkričio 17 d. 14.00 val. Vilniaus Mokytojų namuose.

Liepos 2 d. Tautinių bendrijų namuose lankėsi Vilniaus miesto meras Artūras Zuokas. Susitikime, kuris buvo organizuotas Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinio direktoriaus Antano Petrausko iniciatyva, dalyvavo Vilniaus miesto tarybos nariai, Tautinių bendrijų tarybos bei tautinių mažumų visuomeninių organizacijų vadovai. Pagrindinė pokalbio tema – patalpų suteikimas Tautinių bendrijų namams pagal panaudos sutartį. Tautinių bendrijų namai dar š.m.sausio mėn. kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybę su tokiu prašymu, tačiau teigiamo sprendimo nesulaukė. Departamento generalinis direktorius A.Petrauskas informavo susirinkusiuosius apie Lietuvos Respublikos Vyriausybės suteiktą papildomą paramą šalies tautinių mažumų visuomeninėms organizacijoms, kartu pabrėždamas Tautinių bendrijų namų vaidmenį telkiant šias organizacijas bendram tikslui – demokratinės Lietuvos valstybės kūrimui, ugdant visuomenėje toleranciją bei tarpusavio supratimą. Jis atkreipė dėmesį į tai, kad bemaž pusę šalies sostinės gyventojų sudaro nelietuvių tautybės asmenys, todėl tokios įstaigos veikla šalies sostinėje padeda išlaikyti jiems tautinę savimonę ir formuoja Vilniaus kaip, daugiataučio ir daugiakultūrinio miesto, įvaizdį pasaulyje. "Tikiuosi, jog Vilniaus miesto taryba ieškos galimybių teigiamai išspręsti per ilgai svarstomą patalpų perdavimo pagal panaudos sutartį klausimą", - sakė A.Petrauskas. Vilniaus meras A.Zuokas patikino susirinkusius, kad šis klausimas bus sprendžiamas artimiausiu metu.

Vilniaus miesto meras susipažįsta su Tautinių bendrijų namais

Susitikimo su Baltarusijos valstybinio religijų ir tautybių reikalų komiteto pirmininku S.Buko metu

* * *

Rugpjūčio 29 d. Tautinių bendrijų namuose lankėsi Baltarusijos valstybinio religijų ir tautybių reikalų komiteto pirmininkas Stanislavas Buko. Jis susitiko su Lietuvos baltarusių visuomeninių organizacijų vadovais. Pokalbio metu buvo apsikeista informacija apie mūsų šalies baltarusių visuomeninių organizacijų veiklą, aptarti tolesnio bendradarbiavimo klausimai.

Biuletenį spaudai parengė Redakcinė komisija
Adresas: Tautinių bendrijų namai, Raugyklos g. 25, LT-2001 Vilnius.
Tel./faksas (5) 216 04 08, el. paštas tbn@takas.lt